

Μητροπολίτης Μάνης Χρυσόστομος: Γάμος - Οικογένεια - Ομοφυλοφιλία

[Μητροπολιτικό Έργο](#) / [Ι.Μ. Μάνης](#)

Την θεολογική, νομική και ποιμαντική θεώρηση του γάμου, της οικογένειας και της ομοφυλοφιλίας παραθέτει σε εκτενές κείμενό του ο Μητροπολίτης Μάνης κ. Χρυσόστομος. Μέσα από παραπομπές στην Αγία Γραφή και την Πατερική Παράδοση της Εκκλησίας ο Σεβασμιώτατος καταθέτει τις θέσεις του σχετικά με τα ζητήματα που κυριαρχούν στον δημόσιο διάλογο στη χώρα μας τις τελευταίες εβδομάδες.

Αναλυτικά το κείμενο του Μητροπολίτη Μάνης κ. Χρυσόστομου:

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Τό θέμα «Γάμος - Οικογένεια - Όμοφυλοφιλία» δέν εἶναι δεύτερης κατηγορίας ζήτημα. Ἔχει ἄμεση σχέση μέ τήν ἀνθρώπινη ὕπαρξη, τό δισύνθετο τοῦ ἀνθρώπου, σῶμα καί ψυχή, τήν ἀρχή τῆς ζωῆς καί τέλος, τόν θάνατον καί μετά ἀπ' αὐτόν, τήν αἰωνιότητα.

Ἡμεῖς κυρίως δέν ὑπηρετοῦμεθα σέ ζητήματα ἱατρικῆς καί βιολογίας καί τούς κλάδους αὐτῶν τῶν ἐπιστημῶν, ὅπως τῆς γυναικολογίας, μαιευτικῆς, ἀνατομίας, φυσιολογίας καί εἰδικότερα τῆς Γενετικῆς, Βιοτεχνολογίας καί Βιοϊατρικῆς, καθ' ὅτι δέν εἴμεθα εἰδικοί καί ὀφείλουμε νά ἔχουμε τήν δέουσα προσοχή, σεβόμενοι τήν ἐπιστήμη.

Β'. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΘΕΣΗ

Ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ τό βασικό καί οὐσιαστικό δομικό στοιχεῖο γιά τήν ἀνθρώπινη κοινωνία. Αὕτη ἡ ἔννοια τῆς οἰκογένειας στηρίζεται στή διάκριση τῶν φύλων τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος (ἄνδρας - γυναῖκα) καί ἐν συνεχείᾳ διά τεκνογονίας ἔχουμε τέκνον -α καί συνιστοῦν τόν πυρῆνα τῆς οἰκογένειας.

Ἐν πρώτοις, ὡς εἶναι γνωστόν, κατά τήν χριστιανική θεώρηση ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρωπίνου ζεύγους εἶναι θεϊκή βούληση. Ἔτσι τό θέλησε ὁ Θεός, ὁ πλάσας τόν ἄνθρωπο, τήν κορωνίδα τῆς δημιουργίας καί αὕτη ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τελικά ἡ ἀπόδειξη τῆς προαιώνιας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γι' αὐτόν.

Ἡ θεία Ἀποκάλυψη, ὅπως διατυπώνεται στό πρῶτο βιβλίο τῆς Ἀγίας Γραφῆς, στή «Γένεση», γράφει πολύ χαρακτηριστικά. «Καί ἐποίησεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καί θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς»¹, καί ἔπειτα: «Καί εἶπε Κύριος ὁ Θεός οὐ καλόν εἶναι τόν ἄνθρωπον μόνον ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν κατ' αὐτόν... καί ὠκοδόμησεν ὁ Θεός τήν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπό τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα καί ἤγαγεν αὐτήν πρὸς τόν Ἀδάμ καί εἶπεν Ἀδάμ τοῦτο νῦν ὅστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καί σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· ἔνεκεν τούτου καταλήψει ἄνθρωπος τόν πατέρα αὐτοῦ καί τήν μητέρα καί προσκολληθήσεται πρὸς τήν γυναῖκα αὐτοῦ καί ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν»².

Ἐπακριβῶς, στούς παραπάνω βιβλικούς στίχους, ἐδράζεται ὁ θεοσύστατος θεσμός τοῦ γάμου καί τῆς οἰκογενείας. Στό δέ στίχο 28 τοῦ Α' κεφαλαίου ἀναγράφεται ἡ σπουδαιοτάτη φράση: «Καί εὐλόγησεν αὐτούς ὁ Θεός». Ὁ Θεός εὐλογεῖ τόν ἄνδρα καί τήν γυναῖκα καί τήν σύζευξη αὐτῶν, τόν γάμο καί δωρίζει στή συνέχεια ὡς καρπὸν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου τὰ τέκνα. Εὐλογεῖ, τοὔτέστιν, τόν πυρῆνα τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, τήν οἰκογένεια. Μάλιστα ἡ θεία εὐλογία συνοδεύεται καί

από τήν ειδική πρόνοια τοῦ Θεοῦ μέ τούς παρακάτω λόγους: «αὐξάνεσθε καί πληθύνεσθε», «πληρώσατε τήν γῆν» «κατακυριεύσατε αὐτῆς» «ἄρχετε». Ἀναγιγνώσκουμε παρακάτω τά βιβλικά λόγια: «Ἀδάμ δέ ἔγνω Εὖαν τήν γυναῖκα αὐτοῦ καί συλλαβοῦσα ἔτεκε τόν Κάϊν καί εἶπεν ἑκτησάμην ἄνθρωπον διά τοῦ Θεοῦ καί προσέθηκε τεκεῖν τόν ἀδελφόν αὐτοῦ, τόν Ἄβελ»³. Αὕτη ἡ φράση «διά τοῦ Θεοῦ» δηλώνει ὅτι ὁ Θεός ἔδωκε τά τέκνα καί αὐτά εἶναι, τῷ ὄντι, δῶρα, εὐλογία τοῦ Θεοῦ στούς γονεῖς. Χαρακτηριστικό δέ παράδειγμα εὐλογίας τοῦ Θεοῦ εἶναι καί ἡ διήγηση – προτύπωση τοῦ γάμου τοῦ Τωβία μέ τήν Σάρρα, τήν κόρη τοῦ Ραγουήλ ⁴.

Ὁ Θεός μέ τήν ἄπειρο ἀγάπη Του ἐδημιούργησε τόν ἄνθρωπο μέ σκοπό, ὅπως τόν καταστήσει καί αὐτόν κοινωνό τῆς θείας μακαριότητος καί ἀτελευτήτου δόξης. Τόν ἔπλασε ὁ Τριαδικός Θεός, τόν ἐκ σώματος καί ψυχῆς συγκείμενο ἄνθρωπο, ὡς κορωνίδα τῆς ὅλης δημιουργίας καί κτίσεως. Τόν ἔπλασε ἐκ σώματος ὑλικοῦ καί ψυχῆς νοεράς. Δισύνθετος, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ θεολόγος γράφει ὅτι ὁ Θεός «παρά μέν τῆς ὕλης λαβών, ἤδη προϋποστάσης, παρ’ ἑαυτοῦ δέ πνοήν ἐνθείς, ὁ δὴ νοεράν ψυχήν καί εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος, οἶόν τινα κόσμον δεύτερον ἐν μικρῷ μέγαν ἐπὶ τῆς γῆς ἔστησε (τόν ἄνθρωπον) ἄγγελον ἄλλον, προσκυνητήν μικτόν, ἐπόπτην τῆς ὁρατῆς κτίσεως, μύστην τῆς νοουμένης, βασιλέα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, βασιλευόμενον ἄνωθεν»⁵. «Ἐποίησεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον... ἄρσεν καί θῆλυ ἐποίησε αὐτούς»⁶. Ἡ παρουσία τοῦ ἀνδρός καί τῆς γυναικός ἀποτελεῖ ἐπεξήγηση τοῦ ἐνός καί μοναδικοῦ ἀνθρώπου πού δημιουργήθηκε «κατ’ εἰκόνα Θεοῦ καί καθ’ ὁμοίωσιν».

Στό σημεῖο αὐτό ὑπάρχει τό μεῖζον ἐρώτημα. Γιατί ὁ Θεός ἐποίησε τόν ἄνθρωπον «ἄρσεν καί θῆλυ»; Ἡ ὑπαρξη τῶν δύο ἀνθρωπίνων φύλων, τοῦ ἀνδρός καί τῆς γυναικός καί ὁ πόθος, ἡ ἔλξη μεταξύ τους ἔχουν σχέση μέ τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπο, μέ τήν Τριαδική ἀγάπη. Τό βιολογικό αὐτό γεγονός ἀλλά καί τό ἰσχυρό αἶσθημα τῆς ἀμοιβαίας ἔλξεως ἡ ὀρθόδοξη χριστιανική διδασκαλία τό ἀναβιβάζει σέ πνευματικό ἐπίπεδο.

Σ’ αὕτη τήν δυναμική γιά τήν πραγμάτωση τοῦ ἐσχάτου προορισμοῦ συντελεῖ καί ἡ διάκριση τοῦ ἀνθρώπου σέ ἄρσεν καί θῆλυ. Ἡ ἐλκτική κοινωνία πού ἔθεσε ὁ Θεός στόν ἄνθρωπο ἐκπηγάζει ἀπό τήν ἀλήθεια τοῦ προσώπου του, ὡς εἰκόνας Θεοῦ καί ζωοποιεῖται ἀπό τήν χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Αυτό που λέγει ὁ Ἀδάμ. «Ἐνεκεν τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴ γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν»⁷, ἀναφέρονταν ὅπως λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος προφητικά στό μέγα μυστήριον, στό θαυμαστό σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἔνωσή του μέ τὸν ἄνθρωπο, πού πραγματοποιήθηκε καὶ πραγματοποιεῖται ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ⁸.

Ἡ διάκριση τῶν δύο φύλων καὶ ἡ φυσική τους ἑλξη εἶναι ἡ εὐνοια τῆς θείας πρόνοιας, τῆς πανσοφίας τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ βοηθήσει τὸν ἄνθρωπο νὰ αἰσθανθεῖ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γι' αὐτόν καὶ συνάμα νὰ ἐμπνεύσει τὸν ἱερό πόθο τῆς ἀνταποδόσεως αὐτῆς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐπιθυμίας του στὴν πραγμάτωση τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν» κατὰ χάριν καὶ νὰ ζήσει στὴ Βασιλεία Του. Γι' αὐτό καὶ ἡ «Βασιλεία τοῦ Θεοῦ» χαρακτηρίζεται μέ τὴν λέξη «γάμος» καὶ «δεῖπνον τοῦ γάμου», ἡ τελική ἔνωση τοῦ Θεοῦ μέ τό πλάσμα τῶν χειρῶν Του. Ἀκριβῶς, λοιπόν, ἡ διάκριση τῶν φύλων κρύβει μία ἱερότητα καὶ ἔχει αὐτόν τὸν παιδαγωγικό χαρακτήρα γιὰ τὸν ἄνθρωπο ὥστε νὰ δυνηθεῖ ν' ἀνταποκριθεῖ στὴν ἄπειρη δημιουργική ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γι' αὐτό καὶ ἔχει βαθύτατη πνευματική σημασία καὶ δέν παραμένει ἀπλῶς σ' ἓνα βιολογικό δεδομένο.

Ἔτσι μέ τὸν βιβλικό λόγο, ἡ διάκριση τῶν δύο φύλων λαμβάνει ἄλλη διάσταση. Φωτίζεται ἀπὸ ἓνα ἄλλο φῶς, τό φῶς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνδρας μέ τὴν ἐπιθυμία του νὰ ἀγαπήσει, νὰ δημιουργήσει, νὰ κάμει ἓνα ἄλλο πρόσωπο εὐτυχισμένο, γίνεται μιά διαρκὴς ὑπόμνηση τῆς δημιουργικῆς ἀγάπης καὶ τῆς στοργικῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ. Ἐνῶ ἡ γυναῖκα, πού χρειάζεται τὴ βοήθεια τοῦ ἀνδρός γιὰ νὰ γίνει μητέρα, γίνεται ἓνα ζωντανό κήρυγμα τῆς πραγματικῆς καταστάσεως κάθε ἀνθρώπου, τῆς ἀνάγκης του νὰ βοηθηθεῖ ἀπὸ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐκπληρώσει τό λόγο τῆς ὑπάρξεώς του καὶ νὰ ἀξιοποιήσει τὸν πλοῦτο τῶν χαρισμάτων καὶ τῶν δυνατοτήτων πού φέρει μέσα του. Ἔτσι ὁ ἀνθρώπινος «οἶκος», τό φυσικό καὶ ἐπιθυμητό ἀποτέλεσμα κάθε πραγματικῆς συναντήσεως τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικός, γίνεται μιά «ἐκκλησία μικρά»⁹, μιά καθημερινή βίωση καὶ φανέρωση τῆς πραγματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ζωῆς μέ τὴν ὁποία ζεῖ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀποκάλυψη καὶ μετοχή τῆς ζωῆς μέ τὴν ὁποία ζεῖ ὁ «Εἷς ἀλλ' ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι Θεός».

Ἐνα ἐπίσης χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι στὴν «Γένεση», ἐνῶ στά ζῶα ἡ διάκριση τοῦ φύλου, τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ τοῦ θηλυκοῦ παρουσιάζεται ταυτόχρονη μέ τὴν δημιουργία του, στὴν περίπτωση τοῦ ἀνθρώπου δημιουργεῖται πρῶτα ὁ ἄνδρας καὶ μετὰ, ἀπὸ ἓνα μέρος τοῦ σώματος τοῦ ἀνδρός, πλάθεται ἡ γυναῖκα. Καὶ ἀναγιγνώσκουμε ἀκόμη ὅτι ἡ γυναῖκα δημιουργήθηκε σάν «βοηθός» τοῦ ἀνδρός. Γράφει: «οὐ καλόν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ποιήσωμεν βοηθόν κατ' αὐτόν»¹⁰.

Βοηθός σημαίνει στό ένα καί μοναδικό ἔργο τοῦ ἀνθρώπου στήν ὁμοίωση μέ τό Θεό καί τήν μετοχή στή δόξα Του.

Πράγματι, ὁ Ἀδάμ, ἦταν ὁ «τύπος τοῦ μέλλοντος ἀνθρώπου» τοῦ Χριστοῦ¹¹. Ὅσα συνέβαιναν σ' ἐκεῖνον ἦσαν προεικονίσεις, προφητικές προαγγελίες τῶν ὧν ἐπρόκειτο νά συμβοῦν στόν «καινόν ἄνθρωπον», τόν γεγεννημένον ἐκ Πνεύματος ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου. Ἔτσι ἡ δημιουργία τῆς Εὕας, δηλαδή τῆς γυναικός, καί ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνδρός γι' αὐτήν, ἦταν μία προφητική καί συμβολική προτύπωση τῆς δημιουργίας τῆς «καινῆς ἀνθρωπότητος», τῆς Ἐκκλησίας, καί τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ γι' αὐτήν. Μέσα ἀπό τόν ἀνθρώπινο πόθο καί τήν ἀνθρώπινη ἀγάπη προέβαλλε, ἕνας ἄλλος πόθος, μία ἄλλη ἀγάπη: ὁ πόθος καί ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιά τήν ἀνθρωπότητα. Ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος τονίζει ἀπερίφραστα ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή μιᾶ γιά τή δημιουργία τῆς Εὕας ἀπό τήν πλευρά τοῦ Ἀδάμ, ὄχι μόνο γιά νά δείξει τήν ταυτότητα τῆς φύσεως καί τήν πλήρη ἰσοτιμία πού ὑπάρχει μεταξύ τοῦ ἀνδρός καί τῆς γυναικός, ἀλλά καί γιά νά προδηλώσει τήν ἔνωση καί τήν κατά χάριν ταυτότητα πού ἔμελλε νά ὑπάρξει μεταξύ τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπό τήν ἀπέραντη ἀγάπη καί τρυφερότητα γιά τό πλάσμα του ὁ Θεός ἔγινε ἄνθρωπος καί ἔδωσε στήν ἀνθρωπότητα τή χάρη νά μετέχει καί αὕτη στή θεία ζωή... Ὁ Θεός ἔπλασε τόν ἄνθρωπο ὄχι γιά νά εἶναι ἀναγκαστικά δοῦλος Του ἢ ὑπηρέτης Του, ἀλλά τόν ἔπλασε γιά νά τόν ἀγαπᾷ καί νά Τον ἀγαποῦν.

Ὁ Θεός, λοιπόν, ἔδωκε τήν κοινωνία αὕτη τῆς ἀγάπης πού εἶναι ὁ γάμος πού ἀποδεικνύεται ὅτι ἀποτελεῖ ἕνα εὐεργέτημα τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπο. Εἶναι δέ πολύ χαρακτηριστικό ὅτι ὅταν ἡ Ἁγία Γραφή κάμνει λόγο γιά τόν γάμο ἀναφέρεται στό γάμο τοῦ Χριστοῦ μέ τήν Ἐκκλησία. Δηλαδή, πρότυπο τοῦ συζυγικοῦ δεσμοῦ εἶναι ὁ Χριστός καί ὁ δεσμός του μέ τήν Ἐκκλησία. Τόσον πολύ ἐξυψώνεται ὁ θεσμός τοῦ γάμου, ὥστε ἀνάγεται σέ ἱερό θεσμό καί μέγα μυστήριο. Γράφει ὁ Ἀπ. Παῦλος: «Ὁ ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καί ὁ Χριστός κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας καί αὐτός ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος... οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς... οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα· ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ... τό μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»¹².

Συνεπῶς ὁ χριστιανικὸς γάμος, ὡς ἱερό μυστήριο, ἀποτελεῖ εἰκόνα τῆς ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ μέ τήν Ἐκκλησία καί παρέχεται μέ τήν ἱερολογία ἢ χάρη τοῦ Θεοῦ καί ἡ εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας στήν κοινωνία αὕτη τοῦ ἀνδρα καί τῆς γυναῖκας μέ σκοπὸ τόν κοινὸ ἀγῶνα γιά τό καθ' ὁμοίωσιν καί τήν δημιουργία οἰκογένειας. Αὕτη ἡ κοινὴ πορεία πρὸς τήν πληρότητα τῆς ἀγάπης καί τήν τελείωση στή θέωση μπορεῖ νά ὑπάρξει ἀκόμη καί στὰ ἄτεκνα ζεύγη¹³. Μὴ λησμονοῦμε ἄλλωστε ὅτι καί

ὁ γάμος εἶναι ἓνα μέσο καί αὐτό τῆς πραγμάτωσης τοῦ θείου προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς τους. Οἱ θεοφόροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας συνδέουν τόν γάμον μέ τήν εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας. Ἀναφέρουμε, ἐν προκειμένῳ, τίς θέσεις μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μ. Βασίλειος ὁμιλεῖ στήν «Ἑξαήμερον» γιά τόν δεσμό, τήν ἔνωση τοῦ ἀνδρός μετά τῆς γυναικός ὡς «ἁγιαζομένης διά τῆς εὐλογίας»¹⁴. Ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος γράφει γιά τόν γάμο τῆς Ὀλυμπιάδας, ὅτι ὁ ἴδιος μή δυνάμενος νά παρευρεθεῖ, ὅμως λέγει παρίστατο νοερῶς, συνάπτων μάλιστα τά χεῖρας τῶν νεονύμφων¹⁵. Ὁ δέ Ἱ. Χρυσόστομος γράφει γιά τήν πρόσκληση καί παρουσία τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι «δι' εὐχῶν καί εὐλογιῶν» συνεσφίγγουν τό συνοικέσιον¹⁶. Τυγχάνουν δέ πολύ χαρακτηριστικά τά αἰτήματα πρὸς τόν Θεόν στά «Εἰρηνικά», τά ὁποῖα καί ἐκφωνοῦνται στήν Ἱ. Ἀκολουθία τοῦ γάμου, ὅπως μεταξύ τῶν ἄλλων καί τά ἑξῆς:

«Ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (τοῦ) καὶ (τῆς), τῶν νῦν συναπτομένων ἀλλήλοις εἰς γάμου κοινωνίαν, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον τοῦτον, ὡς τὸν ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς σωφροσύνην, καὶ καρπὸν κοιλίας πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁράσει υἱῶν καὶ θυγατέρων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν, καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

Ἀξίζει ἀκόμη νά σημειώσουμε ὅτι ὁ γάμος ὀνομάζεται στήν Ἐκκλησία καί μέ τόν ὄρο «στέψις». Τά στέφανα βέβαια ἀνήκουν στοὺς μάρτυρες καί στοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας. Ὡστόσο ἡ Ἐκκλησία ἔρχεται καί στεφανώνει καὶ τοὺς νεονύμφους, ἀκριβῶς διότι θέλει νά δηλώσει ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἓνας ἱερός ἀγῶνας. Μάλιστα, ψάλλεται στήν Ἱερὴ Ἀκολουθία καί τό τροπάριον: «Ἅγιοι μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες...». Εἰσέρχονται στὸν ἱερό δεσμό καί θεσμό τοῦ γάμου μέ τήν καθαρότητα τῶν καρδιῶν τους γιὰ ν' ἀγωνιστοῦν, ὥστε ὅπως πάλιν λέγει ἡ Εὐχή, ὁ Θεός ν' «ἀναλάβῃ τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ Βασιλείᾳ Του ἀσπίλους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεπιβουλεύτους διατηρῶν αὐτοὺς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων» καὶ τοὺς στεφανώσῃ ἐν τέλει μέ δόξα καί τιμὴ.

Ὁ γάμος συνεπῶς κατὰ τὴν χριστιανικὴ διδασκαλίαν καὶ θεώρηση, ὡς θεοσύστατος θεσμός, καὶ περαιτέρω ἢ οἰκογένεια μέ τὴν πατρότητα καὶ μητρότητα κέκτηται μία ἱερότητα. Πράγματι, ὁμιλοῦμε γιὰ ἱερά θέματα καὶ ζητήματα ἀρχῶν καὶ ἀξιῶν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς Θεολογίας καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Ἰω. Καρμίρης γράφει, ἐν προκειμένῳ, πολὺ χαρακτηριστικὰ καὶ συνοπτικά: «Γάμος εἶναι ἐν τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, δι' οὗ αὕτη εὐλογεῖ καὶ ἐξυψοῖ καὶ ἐξαγιάζει τὴν ἐκουσίαν συζυγικὴν ἔνωσην ἀνδρός καὶ γυναικός, παρέχουσα τὴν ἀναγκαιοῦσαν θείαν χάριν πρὸς συμπλήρωσιν πάσης τῆς ζωῆς αὐτῶν «ἐν Κυρίῳ» καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ γάμου. Καὶ ὡς εἰδικόν μὲν σκοπὸν τοῦ γάμου τιθέμεθα τὴν διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ κοινωνίας καὶ βοηθείας τῶν συζύγων καὶ τῆς χαλιναγωγήσεως καὶ ἐγκοιτώσεως τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τελείωσιν αὐτῶν, ὡς γενικόν δέ τὴν διὰ τῆς τεκνογονίας καὶ χριστιανοπρεποῦς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων διαιώνισιν καὶ αὔξησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἰδίως τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας»¹⁷.

*

Περαιτέρω ἡ ἱερολογία τοῦ γάμου, ὡς ἀπαραίτητο στοιχεῖο, καθιερώθηκε καὶ νομικῶς μέ τὴν Νεαρά 89 τοῦ Λέοντος Σοφοῦ κατὰ τὸ 893μ.Χ. ἡ ὁποία καὶ ὁρίζει ὅτι: «Τὰ συνοικέσια τῇ μαρτυρίᾳ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας ἔρρωσθαι κελεύομεν»¹⁸. Μάλιστα, ὀφείλουμε νὰ ὑπογραμμίσουμε ὅτι ὁ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου καὶ εἰδικότερα τοῦ Μυστηρίου τοῦ γάμου ἐπικυρώνει τὴν πρὸς γάμο βούλησιν τῶν μελλονύμφων μέ τὴν χαρακτηριστικὴν φράσιν τῆς ἱερολογίας τοῦ γάμου: «Καὶ νῦν, Δέσποτα, ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρα σου ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου καὶ ἄρμωσον τὸν δοῦλον σου (δεῖνα) καὶ τὴν δούλην σου (δεῖνα), ὅτι παρὰ σοῦ ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυνή». Ὁ γάμος συνεπῶς ἔχει ἐκκλησιαστικὴ – κανονικὴ καὶ νομικὴ ιδιότητα. Ἀναγνωρίζεται ἐπίσημα ἱερό, αὐτὸ τὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς θεσμός Δικαίου κατὰ τὰ εἰδικότερα ἀντίστοιχα τῶν παραπάνω ιδιοτήτων ὡς πρὸς τίς προϋποθέσεις καὶ τίς συνέπειες σύμφωνα καὶ μέ τὰ σχετικὰ ἄρθρα τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα.

Ἐξάλλου ὁ περίφημος ὁρισμὸς τοῦ γάμου ἔχει διατυπωθεῖ ἤδη ἀπὸ τὸν 3ο αἰ. μ.Χ. ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Νομοδιδασκάλου Ἑρεννίου Μοδεστίνου (228 μ.Χ.) καὶ εἶναι ὁ ἀκόλουθος: «Γάμος ἐστὶν ἀνδρός καὶ γυναικός συνάφεια καὶ συμπλήρωσις τοῦ βίου παντός, θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία»¹⁹. «Nuptiae sunt conjunctio maris et feminae et consortium omnis vitae, divini atque humani juris communicatio»²⁰. Καταφαίνεται ἔτσι ἡ συστατικὴ πράξις τοῦ γάμου, ἡ κοινωνία βίου ἀνδρός καὶ γυναικός, ἥτοι ὁ ἠθικός, κοινωνικός καὶ νομικός δεσμός τῶν δύο αὐτῶν προσώπων, ἀνδρός καὶ γυναικός, τῶν ἐρχομένων εἰς γάμον. Συνελόντ'

είπειν, ἔτσι ἄρχεται καί δημιουργεῖται ἡ οἰκογένεια, τό θεμέλιο μιᾶς κοινωνίας ἀνθρώπων, ἑνός ἔθνους. Μάλιστα, ὁ παραπάνω ὀρισμός ἀνταποκρίθηκε ἀνά τούς αἰῶνες πρὸς τίς ἠθικές καί νομικές ἀντιλήψεις τόσο τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ὅσο καί τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Βέβαια δέν ἀγνοοῦμε καί τίς ποικίλες τάσεις ἀπόκλισης ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ αὐτοῦ. Πάντως ἀνεξάρτητα ἀπό παραβιάσεις, ὁ παραπάνω ὀρισμός κατέχει τήν ιδιότητα τοῦ παγίου.

Ὡστόσο θά πρέπει νά ἐπισημανθεῖ ὅτι ἡ οἰκογένεια δέν εἶναι δημιούργημα τοῦ δικαίου. Τό δίκαιο βρῆκε τήν οἰκογένεια ὡς δημιούργημα θεῖο καί περαιτέρω τῶν ἡθῶν τοῦ ἀνθρώπου. Τό δίκαιο ὡς ἔννομη τάξη ἐπενέβη κατά τό μέτρο πού κρίθηκε ἀναγκαῖο γιά τήν συνοχή τῆς κοινωνίας καί τήν συμβίωση. Ἔτσι ἔχουμε τό Οἰκογενειακό Δίκαιο, στίς διατάξεις τοῦ ὁποίου ὡς οἰκογένεια νοεῖται τό σύνολο τῶν προσώπων, τά ὁποῖα συνδέονται μεταξύ τους διά τοῦ γάμου, ἥτοι τό ζεῦγος, ἄνδρας καί γυναῖκα, τῶν ἐν νομίμῳ γάμῳ συμβιούντων συζύγων μετά τῶν ἀνηλίκων καί ἀγάμων αὐτῶν τέκνων. Περαιτέρω διαμορφώνεται καί ἡ συγγένεια, ἡ ὁποία διακρίνεται εἰς ἐξ αἵματος συγγένεια καί ἐξ ἀγχιστείας. Ἐξ αἵματος ὑπάρχει ὅταν μεταξύ δύο προσώπων τό ἐν κατάγεται ἐκ τοῦ ἄλλου ἢ καί τά δύο κατάγονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ τρίτου προσώπου καί ἀγχιστεία εἶναι ἡ σχέση τοῦ ἑνός τῶν συζύγων πρὸς τούς ἐξ αἵματος συγγενεῖς τοῦ ἑτέρου. Καί βεβαίως τά ἀποτελέσματα τῆς συγγενείας εἶναι ἐξόχως σημαντικά, ὅχι μόνο γιά τό Οἰκογενειακό ἀλλά καί γιά ἄλλους κλάδους τοῦ Δικαίου.

*

Περαιτέρω τό ἰσχύον Σύνταγμα (1975/1986/2001) ἀναφέρεται ρητῶς τόσο στόν γάμο ὅσο καί στήν οἰκογένεια, ἥτοι ἐν γένει τόν οἰκογενειακό θεσμό. Κατ' ἀρχήν, ὀφείλουμε νά ἐπισημάνουμε ὅτι τό Προοίμιον τοῦ ἰσχύοντος Ἑλληνικοῦ Συντάγματος, ἥτοι: «Εἰς τό ὄνομα τῆς Ἀγίας καί Ὁμοουσίου καί Ἀδιαιρέτου Τριάδος», ἀποτελεῖ βασικό στοιχεῖο ἱστορικῆς συνδέσεως τοῦ παρόντος Συντάγματος μέ τήν ὅλη σύσταση καί προέλευση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Τήν θεμελιώδη σημασία του σηματοδοτεῖ τό γεγονός ὅτι ἀνάγει τήν ἀρχή του σ' αὐτό τό «Προσωρινόν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἐπιδαύρῳ, τήν α' Ἰανουαρίου, ἔτει αὐκβ' καί Α' τῆς Ἀνεξαρτησίας». Δηλαδή ἕνα σύντομο κείμενο δηλωτικό τῆς μετάβασης τῆς Ἑλλάδος ἀπό τήν δουλεία στήν ἐλευθερία καί τό ἀνεξάρτητο Κράτος. Καί εἶναι ἱστορικό γεγονός, ὅτι ἀπό τήν Ἑλληνική Ἐπανάσταση τά πρῶτα συνταγματικά κείμενα τῆς Ἐπιδαύρου, τοῦ Ἄστρους καί τῆς Τροιζῆνος προέτασαν ὡς προοίμιον τό «ὄνομα τῆς Ἀγίας καί Ὁμοουσίου καί Ἀδιαιρέτου Τριάδος» αὐτή τήν «ὑπερκειμένη καί ὑπερδικαιακή Ἀρχή». Τοῦτο, βέβαια, ὡς ἀπόρροια τῆς ριζωμένης στή ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων πίστεως στήν ὀρθόδοξη χριστιανική θρησκεία. Τό προοίμιον, τοὔτέστιν, ἔχει καταστεῖ μία ιδιαίτερη συνταγματική ἱστορική παράδοση

καί βέβαια αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του κειμένου του ὅλου Συντάγματος καί ἔχει κατ' ἀκολουθίαν καί αὐτό, νομικές καί ἠθικές συνέπειες ἀνάλογες πρός τήν φύση καί τό περιεχόμενό του.

Ἐπειτα, τό ἄρθρο 3 αποτελεί θεμέλιο νομικῆς ὀργανώσεως τῶν σχέσεων τόσο τοῦ Κράτους καί τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅσο καί τῆς τελευταίας μέ τήν Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί θεμελιώνονται οἱ διακριτοί ρόλοι τῶν δύο αὐτῶν μεγεθῶν. Τά δύο αὐτά παραπάνω σημεῖα τυγχάνουν θεμελιώδη στοιχεῖα γιά τό ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας ἀναφορικά μέ τά ζωτικά ζητήματα τοῦ λαοῦ. Εἰδικότερα, σέ δύο ἄρθρα του τό Σύνταγμα πού εἶναι ὁ θεμελιώδης, ὁ βασικός γραπτός κανόνας δικαίου καί μέ ἀυξημένη τυπική ἰσχύ, κατ' ἀρχήν στό ἄρθρο 9§1 ὁρίζει ὅτι: «Ἡ οἰκογενειακή ζωή τοῦ ἀτόμου εἶναι ἀπαραβίαστη...» καί κυρίως στό ἄρθρο 21§1 ἀναγράφει: «1. Ἡ οἰκογένεια ὡς θεμέλιο τῆς συντήρησης καί προαγωγῆς τοῦ ἔθνους, καθώς καί ὁ γάμος, ἡ μητρότητα καί ἡ παιδική ἡλικία τελοῦν ὑπό τήν προστασία τοῦ Κράτους. 2. Πολύτεκνες οἰκογένειες... ἔχουν δικαίωμα εἰδικῆς φροντίδας ἀπό τό Κράτος».

Ὡστόσο, σέ μία παρατήρηση τοῦ ἄρθρου 21 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος καί τοῦ ἀντιστοίχου ἄρθρου 24 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους 1927, διαπιστώνουμε, ὅτι θεωροῦσε τόν γάμο ὡς πρωτογενῆ πυρῆνα τῆς οἰκογένειας καί δέν ἀναφερόταν σ' αὐτόν ξεχωριστά ἀπό τόν οἰκογενειακό θεσμό. Δηλαδή, τό Σύνταγμα ἐκεῖνο (τοῦ 1927), προστάτευε τήν οἰκογένεια τήν ἐκ τοῦ γάμου προερχομένη καί δέν ἄφηνε ἀορίστως τήν ἔννοια οἰκογένεια. Τό ἄρθρο ὅμως 21 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος δέν ἀναφέρεται στόν γάμο «ὡς θεμέλιο τῆς οἰκογένειας», ἀλλά γενικότερα στόν «γάμο».

Ἐνα ἄλλο σημεῖο, ἐξαιρετικά σπουδαῖο, εἶναι ὅτι ἡ οἰκογένεια προστατεύεται στό Σύνταγμα καί ὡς ἀτομικό δικαίωμα. Ἄλλως τό «οἰκογενειακό δικαίωμα». Εἰδικότερα στό δεύτερο Μέρος τοῦ Συντάγματος περί τῶν «ἀτομικῶν καί κοινωνικῶν δικαιωμάτων» ἔχουμε τήν τυπική ἔνταξη τῶν σχετικῶν διατάξεων περί τοῦ γάμου καί οἰκογενείας, ἡ ὁποία καί σηματοδοτεῖ ὅτι τό κράτος μέ τούς κοινούς τυπικούς καί οὐσιαστικούς νόμους του ὀφείλει σεβασμό καί προστασία στό γάμο καί τήν οἰκογένεια, ἀλλά συνάμα καί ὑφίσταται ἡ ὑποχρέωση καί τῆς μή βλαπτικῆς ἐπέμβασης στόν ἐν γένει οἰκογενειακό θεσμό μέ ἀποσταθεωρητική νομοθεσία ὡς π.χ. κατά κόρον συμβαίνει μέ τήν εὐκολία τῆς λύσεως τοῦ γάμου.

Τοιοτοτρόπως, ἡ οἰκογένεια αποτελεί σπουδαιότατο καί καθωριστικό ἐν πολλοῖς συνταγματικό εὐεργέτημα μέ σημασία κοινωνική καί ἐθνική. Θεωρεῖται καί εἶναι ἐν τοῖς πράγμασιν «θεμέλιο τῆς συντηρήσεως καί προαγωγῆς τοῦ ἔθνους». Καί αὐτό πρέπει νά τονίζεται.

*

Ἡ οἰκογένεια, τελικά, εἶναι ὁ χῶρος διάσωσης τῆς πιό μικρῆς ἀλλά ἐξόχως σπουδαίας ὁμάδος τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπου διασώζεται ἡ ἀνθρώπινη προσωπικότητα καί σφυρηλατεῖται ἡ πιό αὐθεντική ἀξιοπρεπῆς σχέση, ὡς ρίζα ζωῆς. Εἰδικότερα, ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἀνεβίβασε τὴν οἰκογένεια στὴν πλέον ὑψηλὴ βαθμίδα καί προσέφερε τίς δέουσες ἠθικὲς ἀξίες γιὰ τὴν στήριξη καί λειτουργία της.

Ἡ οἰκογένεια δέν εἶναι ἀπλῶς ἓνα ἄθροισμα ἀτόμων. Μέσα στὸν χριστιανισμό βρίσκει τὴν καταξίωσή της. Εἶναι ἱερός θεσμός. Καί στή συνταγματικὴ νομοθεσία θεμέλιο τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ ἔθνους. Ἡ παραθεώρηση τῶν δύο αὐτῶν γνωρισμάτων δέν ἀποτελεῖ θετικό στοιχεῖο. Ἡ περίσκεψη, ἐν προκειμένῳ, εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαία.

Γ'. Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ

Ἡ Ἁγία Ἐκκλησία μας εἶναι ταμιοῦχος τῆς θείας χάριτος καί συγχρόνως καί φορεὺς τῶν ἀληθειῶν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Συνεπῆς δέ πρὸς τὴν ὑψιστὴ ἀποστολή της ἔρχεται, ὡς ποιμαίνουσα Ἐκκλησία, καί καθοδηγεῖ ὡς φιλόστοργη μητέρα τὰ τέκνα της, τοὺς πιστοὺς, «ἵνα δικαίως καί εὐσεβῶς ζῶσιν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι»²¹.

Στὰ ποιμαντικὰ αὐτὰ πλαίσια ἐντάσσεται καί τό ζήτημα τῆς ὁμοφυλοφιλίας.

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἡ ὁμοφυλοφιλία εἶναι ἁμαρτία. Οὐδόλως δέ δέχεται τὸν γάμο τῶν ὁμοφυλόφιλων ζευγαριῶν. Ὡς διευτώθη, στό ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 6315/18-12-2023 Ἐγκύκλιον Σημεῖωμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γενικά γιὰ τὴν θεώρηση τοῦ γάμου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος: «Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δέν τάσσεται εἰδικά κατὰ τοῦ πολιτικοῦ γάμου τῶν ὁμόφυλων ζευγαριῶν, ἀλλὰ τάσσεται κατὰ τοῦ πολιτικοῦ γάμου γενικῶς. Ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴν δική της θετικὴ πρόταση ζωῆς πού εἶναι ὁ χριστιανικὸς γάμος μεταξὺ ἀνδρα καί γυναίκας».

Γιὰ τὴν θέση αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας θά ἐστιάσουμε τὴν προσοχή μας κατ' ἀρχὴν στὰ βιβλικά δεδομένα.

Ὅπως ἀναγιγνώσκουμε στό πρῶτο βιβλίο τῆς Ἁγίας Γραφῆς στή «Γένεση», ὁ ἐν Τριάδι Θεὸς ἀπὸ ἄπειρη ἀγάπη δημιουργήσε τὸν ἄνθρωπο μέ ἀπώτερο σκοπό, ὅπως τὸν καταστήσει κοινωνὸ τῆς θείας μακαριότητος καί δόξας. «Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καί θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς καί

εὐλόγησεν αὐτούς»²². Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐὰ ἔλαβον τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καί τήν θεία ἐντολή «αὐξάνεσθε καί πληθύνεσθε»²³. Μέ τήν πτώση του ὅμως ὁ ἄνθρωπος, «ἡμαύρωσε τό κατ' εἰκόνα» καί στερήθηκε τήν θεία Χάρι. Εἰσῆλθε στή ζωή του ἡ ἁμαρτία, δηλαδή ἡ παράβαση τῆς ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης πρὸς τόν Θεόν καί τόν συνάνθρωπον, τούτέστιν ὁ θάνατος, καθ' ὅτι ἡ ἁμαρτία βασιλεύει στό θάνατο ὡς τό κέντρο αὐτοῦ²⁴. Καί ὁ διάβολος τίκτει στόν ἄνθρωπο τήν ἁμαρτία καί κινεῖ τά πάθη.

Τοιουτοτρόπως, ἡ ὁμοφυλοφιλία εἶναι μία ἐνέργεια κατὰ τοῦ Θεοῦ, γιατί στό βάθος κρύβει ἄρνηση τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἡ ἁμαρτία αὐτή, τό πάθος αὐτό, γιατί περὶ αὐτοῦ πρόκειται, ἀντιστρατεύεται τό «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν» τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι μία ἄρνηση τῆς τριαδικῆς ἀγάπης, καθ' ὅτι θητεύει καί ἐξυπηρετεῖ τήν αὐτολατρεία, τόν ἀνθρώπινο ἐγωϊσμό καί ἀτομισμό. Συνιστᾷ, ὡστόσο, μία τραγωδία τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος γιατί ἀποτελεῖ μία ὀντολογική ἀλλοτρίωση. Τό κατὰ φύσιν, εἶναι ἡ ἔνωση τοῦ διαφορετικοῦ φύλου, ὅπου ἐκεῖ θεμελιώνεται ἡ ἀληθινή ἀγάπη. Τό ἄλλο, εἶναι παρά φύσιν καί ἡ πράξη αὐτή σαφῶς εἶναι μία ἀσθένεια τῆς προσωπικότητος.

Γιά νά βοηθήσει ὅμως τόν πεπτωκότα ἄνθρωπο ὁ Θεός ἔδωκε Νόμον καί Προφῆτες καί ἔφερε γεγονότα. Παροιμιώδης εἶναι ἡ τιμωρία τῶν πόλεων Σοδόμων καί Γομόρρας ἐξ αἰτίας τοῦ πάθους αὐτοῦ. Ὅπως γράφει τό κείμενο: «Αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα» ὑπῆρξαν²⁵ καί «Οὐχ αἱ τυχοῦσαι, ἀλλά μεγάλαι καί σφόδρα μεγάλαι. Ξένον γάρ τρόπον παρανομίας ἐπενόησαν καί ἀλλοκότους καί ἀθέσμους τῶν μίξεων νόμους ἐφεῦρον», ὡς ὑπογραμμίζει ὁ Ἱερός Χρυσόστομος²⁶. Ἐπειτα στό «Λευϊτικόν» ἀναφέρεται: «Καί μετὰ ἄρσενος οὐ κοιμηθήσῃ κοίτην γυναικίαν, βδέλυγμα γάρ ἐστὶ»²⁷ καί ἀκόμη «Ὅς ἂν κοιμηθῇ μετὰ ἄρσενος κοίτην γυναικός, βδέλυγμα ἐποίησαν ἀμφότεροι»²⁸.

Στήν Καινὴ Διαθήκη, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Ὅποιος διεκήρυξε ὅτι «μή νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τόν νόμον ἢ τούς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλά πληρῶσαι»²⁹ ἐπικροτεῖ καί βεβαιώνει ὅτι «ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καί θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς καί εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τόν πατέρα αὐτοῦ καί τήν μητέρα καί κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καί ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν»³⁰.

Ἐπειτα, ὁ Ἀπ. Παῦλος ὁμιλεῖ σαφῶς γιά «πάθη ἀτιμίας». Δηλαδή ὅτι οἱ γυναῖκες χωρὶς νά ἐντραποῦν καί σεβαστοῦν, οὔτε καί τόν ἑαυτὸν τους, ἄλλαξαν τήν φυσικὴ χρήση τοῦ φύλου τους στήν παρά φύσιν καί ἐξετράπησαν σέ ἀκατονόμαστους πράξεις. Κατὰ παρόμοιο τρόπο καί οἱ ἄρρενες ἄφησαν τήν φυσικὴ σχέση καί χρήση τῆς γυναικός καί ἐφλογίσθησαν στίς ἐμπαθεῖς ὁρέξεις μεταξύ τους, ὥστε ἄνδρες σέ ἄνδρες νά ἐνεργοῦν ἀναισχύντους καί ἐξευτελιστικές πράξεις. Ἐφθασαν,

λοιπόν, σέ «ἀδόκιμο νοῦ», δηλ. παραδόθηκαν καί ὑποδουλώθηκαν σέ ἀνίκανο νοῦ, πού νά μή μπορεῖ νά διακρίνει τό ὀρθό. Γράφει: «Διά τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεός εἰς πάθη ἀτιμίας. Αἱ τε γάρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τήν φυσικήν χρῆσιν εἰς τήν παρά φύσιν, ὁμοίως δέ καί οἱ ἄρσενες ἀφέντες τήν φυσικήν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τήν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καί τήν ἀντιμισθίαν ἐν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. Καί καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τόν Θεόν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτούς ὁ Θεός εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τά μή καθήκοντα»³¹.

Ἐπειτα ἔχουμε καί ἄλλα χωρία ὅπου ὁ Ἀπ. Παῦλος ἀναφέρει πολύ χαρακτηριστικά ὅτι ἡ ὁμοφυλοφιλία εἶναι ἁμαρτία. Εἰδικότερα γίνεται ἀναφορά στό γενικότερο περιεχόμενο τῆς ὁμοφυλοφιλίας μέ τούς ὅρους: «μαλακοί», «ἄρσενοκοῖτες». Γράφει: «Ἡ οὐκ οἶδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μή πλανᾶσθε οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοί οὔτε μαλακοί οὔτε ἄρσενοκοῖται οὔτε πλεονέκται οὔτε κλέπται οὔτε μέθυσοι, οὐ λοῖδοροι, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι»³². Ἐπισημαίνει: «Οἶδαμεν δέ ὅτι καλός ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δέ καί ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καί ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καί βεβήλοις, πατρολώαις καί μητρολώαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἄρσενοκοῖταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καί εἰ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, κατὰ τό εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου Θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ»³³.

Στήν δέ Καθολική Ἐπιστολή τοῦ Ἰούδα, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰακώβου, ἀναγράφεται ὅτι: «Ὡς Σόδομα καί Γόμορρα καί αἱ περί αὐτάς πόλεις τόν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι καί ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκός ἐτέρας πρόκεινται δεῖγμα, πυρός αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι»³⁴. Γράφει, ἐν προκειμένῳ, γιά τήν ἠθική παρακμή συνανθρώπων του, συνιστῶντας στούς χριστιανούς νά προφυλάσσονται ἀπό τούς «ἐμπαίκτας» καί νά μένουν πιστοί στή «παραδοθεῖσα πίστη»³⁵.

Περαιτέρω οἱ «Διαταγαί τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων» (Δ' αἱ.) λέγουν: «Οὐκέτι δέ καί ἡ παρά φύσιν βδελυκτὴ μίξις ἢ ἡ παράνομος πρᾶξις, ἐχθρά γάρ Θεοῦ ὑπάρχουσα καί γάρ παρά φύσιν ἐστίν ἡ Σοδόμων ἁμαρτία», τήν ὁποία δέν ἀποκαλοῦν ἀπλῶς ἁμαρτία, ἀλλά «ἀσέβημα», καί οἱ φορεῖς τοῦ ὁποίου «διάλυσιν κόσμου μηχανῶνται, τά κατὰ φύσιν παρά φύσιν ἐπιχειροῦντες ποιεῖν»³⁶.

Ἀλλά καί οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας γράφουν καί ὁμιλοῦν γιά τήν ἁμαρτία αὐτή, ὅπως ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὁ ὁποῖος ἀναφερόμενος στήν κατάσταση τοῦ ἐθνικοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου, ὑπογραμμίζει ὅτι «οὐκ ἦν δέ τούτων μακράν οὐδέ τά παρά φύσιν», τά ὁποῖα βέβαια προσδιόριζε μέ τήν ὁμοφυλοφιλία³⁷.

Ὁ Ἱ. Χρυσόστομος ἐρμηνεύοντας τήν «Γένεση» καί τήν «Πρός Ρωμαίους

Ἐπιστολήν» τοῦ Ἀπ. Παύλου ἔχει αὐστηρόν λόγον γιά τό ἁμάρτημα αὐτό³⁸. Ὁ δέ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, χαρακτηρίζει τό ἁμάρτημα αὐτό, ὡς «φοβερόν πρᾶγμα»³⁹.

Προσέτι οἱ Ἱεροί Κανόνες διακελεύουν: Ὁ 62ος κανών τοῦ Μεγ. Βασιλείου ἐπιτάσσει ὅτι «ὁ τήν ἀσχημοσύνην ἐν ἄρσεσιν ἐπιδεικνύμενος» τιμωρεῖται ὡς μοιχός⁴⁰. Ὡς ἐπίσης κατά τόν 7ο κανόνα τοῦ ἰδίου πατρός, οἱ «ἄρρενοφθόροι» ἐξισώνονται ὡς πρός τό ἐπιτίμιο μέ τούς ζωοφθόρους, τούς φονεῖς, τούς φαρμακούς, τούς μοιχοῦς καί τούς εἰδωολάτρες⁴¹. Στήν ἔννοια τῆς μοιχείας ἐντάσσει καί ὁ 4ος κανών τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης καί τήν παιδεραστία, ὑπογραμμίζοντας ὅτι καί ἐπ' αὐτῆς εἰς «τό ἀλλότριόν τε καί παρά φύσιν γίνεται ἡ ἀδικία»⁴². Τό ἐπιτίμιον εἶναι κατά τόν Μεγ. Βασίλειον 15 χρόνους ἀκοινωνησία, κατά δέ τόν Γρηγόριον Νύσσης 18 χρόνια. Καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Νηστευτής στόν 18ο κανόνα του θέτει ἐπιτίμιο 3 χρόνια καί «κλαίοντα καί νηστεύοντα καί πρός ἐσπέραν ξηροφαγοῦντα»⁴³.

Βέβαια, ἡ Ἐκκλησία ἔχει καί τήν ἐφαρμογή τοῦ 102ου κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκ. Συνόδου, κατά τόν ὁποῖο, ἐξετάζει «τήν τῆς ἁμαρτίας ποιότητα καί τήν τοῦ ἡμαρτηκότος πρός ἐπιστροφήν ἐτοιμότητα» καί ἀσφαλῶς ἀσκεῖ τήν ποιμαντική τῆς μετανοίας καί σωτηρίας, καθ' ὅτι, ὡς διακελεύει ὁ ἴδιος ὁ κανόνας, «πᾶς γάρ λόγος Θεοῦ καί τῷ τήν ποιμαντικήν ἐγχειρισθέντι ἡγεμονίαν, τό πλανώμενον πρόβατον ἐπαναγαγεῖν καί τρωθέν ὑπό τοῦ ὄφεως ἐξιάσασθαι (=νά γιατρεφθεῖ) καί μήτε κατά κρημνῶν ὠθῆσαι τῆς ἀπογνώσεως»⁴⁴. Μέ ἄλλους λόγους ἡ Ἐκκλησία ἀγαπᾷ τόν ἄνθρωπο, τόν κάθε ἄνθρωπο ἀλλά καταδικάζει τήν ἁμαρτία. Ἡ Ἐκκλησία λειτουργεῖ λυτρωτικά γιατί «προσλαμβάνει τήν ἁμαρτωλή ἀνθρώπινη φύση γιά νά τήν ξαναπλάσει καί τήν θεώσει», καί γιατί ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἄνθρωπο καί «συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας στέφανος ὁ Χριστός», ὁ ὁποῖος εἶπε: «Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλά ἁμαρτωλούς εἰς μετάνοιαν»⁴⁵.

Μία ἄλλη δέ παράμετρος τοῦ ὅλου ζητήματος εἶναι ἡ προσπάθεια νά δοθεῖ ἕνα θρησκευτικό, τρόπον τινα, πρότυπο γιά τήν ὁμοφυλοφιλία. Ἀναζητεῖται μάλιστα καί μία «θρησκευτική κατοχύρωση». Ὡς ἐκ τούτου προβάλλεται ἡ φράση τοῦ Ἀπ. Παύλου «ἐν φιλήματι ἁγίῳ»⁴⁶ ἢ ἡ ἄλλη τῆς Θείας Λειτουργίας «ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους» ἢ οἱ Ἅγιοι Σέργιος καί Βάκχος ἀποτελοῦν ἐνδεικτικά στοιχεῖα ὁμοφυλοφιλίας. Ἀλλά ὅλα αὐτά εἶναι ἀποκυήματα ἀνίερα καί ὅλως ἐκτός πραγματικότητος, συνάμα καί βλάβσημα.

Ἐν κατακλείδι, ἡ Ἐκκλησία βάσει τῆς διδασκαλίας της δέν δέχεται τήν ὁμοφυλοφιλία, οὔτε τήν τέλεση γάμου ὁμοφυλόφιλων ζευγαριῶν οὔτε καί τήν υἱοθεσία τέκνων ἀπ' αὐτά. Καί ἡ Ἐκκλησία κανένα ἀπολύτως δέν ἐξαναγκάζει. Ἡ

Ἐκκλησία δέν νομοθετεῖ τούς νόμους τοῦ κράτους ἀλλά ὑπάρχει ἀπό συστάσεώς της γιά νά διδάσκει, νά προτρέπει, νά συμβουλεύει. Χρησιμοποιεῖ τόν λόγο τῆς ἀλήθειας καί τήν πειθώ. Προβάλλει τόν Θεῖο Νόμο. Τό Ἱερό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ, τήν διδασκαλία Του. Ἀλλά συνάμα καί πληροφορεῖ ὅτι λειτουργοῦν οἱ πνευματικοί νόμοι καί ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν Παῦλος: «Φοβερόν τό ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος»⁴⁷. Αὐτό πράττει αἰῶνες τώρα. Καί ἡ βασική ἀποστολή της εἶναι ἡ σωτηρία τῶν πιστῶν ἀπό τήν ἁμαρτία καί ἡ εἴσοδό τους στή Βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Γι' αὐτό καί ἡ Ἐκκλησία εἶναι «ἰατρεῖον ψυχῶν» καί «πανδοχεῖον» τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ.

Δ'. Η ΝΟΜΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Κατ' ἀρχήν χρειάζεται, ἐν προκειμένῳ, μία σημαντική ἐπισήμανση γιά τήν ἔννοια τοῦ γάμου. Ὅφειλουμε νά ὑπογραμμίσουμε ὅτι ἡ ἔννοια τῆς λέξεως «γάμος» δέν εἶναι νομική. Ἔτσι ὁ νομοθέτης δέν αἰσθάνθηκε τήν ὑποχρέωση νά περιγράψει τόν γάμο ἐννοιολογικῶς. Ὁ νόμος βρῆκε τήν ἔννοια τοῦ γάμου. Γι' αὐτό καί περιορίστηκε νά καθορίσει μόνο τούς ὅρους σύναψης αὐτοῦ. Ὁ Διεθνῆς μάλιστα Νομοθέτης στό ἄρθρο 12 τῆς ΕΣΔΑ ὅρισε ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἀνάμεσα σ' ἕναν ἄνδρα καί μία γυναῖκα. Αὐτό εἶναι τό πρωταρχικό, τό οὐσιῶδες καί τό φυσικό.

Ἐν προκειμένῳ, ἔχουμε στήν ἐλληνική νομοθεσία τόν θρησκευτικό τύπο τοῦ γάμου καί τόν πολιτικό (καθιερώθηκε μέ τόν Ν.1250/1982 καί Π.Δ. 391/1982). Σύμφωνα δέ μέ τό ἄρθρο 1367 ΑΚ ὁ γάμος τελεῖται, εἴτε μέ τή σύγχρονη δήλωση τῶν μελλονύμφων ὅτι συμφωνοῦν σ' αὐτό, δηλαδή προχωροῦν σέ πολιτικό γάμο, εἴτε μέ ἱερολογία, ἥτοι θρησκευτικό γάμο, ἀπό ἱερέα τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἢ ἀπό λειτουργό ἄλλου δόγματος ἢ θρησκευματος γνωστοῦ στήν Ἑλλάδα κατὰ τά εἰδικότερα τοῦ ἀνωτέρου ἁρθρου ὡς πρὸς τήν δήλωση καί τίς προϋποθέσεις τῆς ἱεροτελεστίας. Καί βέβαια, ἡ τέλεση πολιτικοῦ γάμου δέν ἐμποδίζει τήν ἱερολογία τοῦ ἰδίου γάμου κατὰ τήν θρησκεία καί τό δόγμα τῶν συζύγων.

Περαιτέρω, ἐπειδή μέ τόν ὅρο «μελλονύμφοι» δέν προσδιορίζεται ἐπαρκῶς στή διάταξη τό χαρακτηριστικό τοῦ φύλου ἀναγκαῖα εἶναι ὡς ἀναφέρει ἡ ὑπ' ἀριθμ. 1428/2017 ἀπόφαση τοῦ Ἀρείου Πάγου: «Ἡ προσφυγή στό σκοπό τοῦ γάμου καί τή βούληση τοῦ νομοθέτη, ὅπου μέ τόν ὅρο αὐτό δέν νοεῖται φυσικά μόνο ὁ ἐθνικός νομοθέτης, δηλαδή οἱ κανόνες τῆς ἐσωτερικῆς ἐννομῆς τάξεως, ἀλλά καί οἱ διεθνεῖς συνθήκες, οἱ ὁποῖες κατὰ ρητή συνταγματική διάταξη (ἄρθρο 28, παρ.1 Συντάγματος) ὑπερισχύουν τῶν κοινῶν νόμων. Μέ ἀφετηρία τήν Εὐρωπαϊκή Σύμβαση τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου (ΕΣΔΑ), κρίσιμη εἶναι ἡ διάταξη τοῦ ἁρθρου 12 αὐτῆς, σύμφωνα μέ τήν ὁποία “ἅμα τῇ συμπληρώσει ἡλικίας γάμου, ὁ

άνηρ και ή γυνή έχουν τό δικαίωμα νά συνέρχωνται είς γάμον και ιδρύωσιν οίκογένειαν συμφώνως πρός τούς διέποντας τό δικαίωμα τοῦτο ἐθνικούς νόμους". Ὅπως προκύπτει ἀπό τήν παραπάνω διάταξη, τό δικαίωμα συνάψεως γάμου και τῆς δημιουργίας οίκογένειας ἀναγνωρίζεται και στά δύο φύλα, χωρίς νά παρέχεται και ἐδῶ ἄμεση λύση στό ἐάν ὑπονοεῖται ὅτι ὁ "άνηρ" και ή "γυνή" μποροῦν νά συνάπτουν γάμο ἀποκλειστικά ὁ ἕνας μέ τόν ἄλλο ἢ και μεταξύ τους. Εἶναι προφανές ὅτι ή διάταξη παραπέμπει στήν ἐκάστοτε ἐσωτερική ἐννομη τάξη, δηλαδή ή σύμβαση ἀναγνωρίζει μέν τό δικαίωμα συνάψεως γάμου και στά δύο φύλα, ὅμως ὡς πρός τούς ὅρους και τίς προϋποθέσεις τελέσεώς του παραπέμπει στόν ἐθνικό νομοθέτη, ἀφήνοντας σ' αὐτόν τήν πρωτοβουλία και τήν ἀρμοδιότητα νά ὀρίσει σχετικά (πρβλ. και Ὅλομ. ΣτΕ 867/1988).

Περαιτέρω, στό Διεθνές Σύμφωνο τῆς Ν. Ὑόρκης γιά τά Ἀνθρώπινα και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ), τό ὁποῖο κυρώθηκε μέ τό ν. 2462/1997, ἀνάλογη εἶναι ή διάταξη τοῦ ἄρθρου 23, ή ὁποία ὀρίζει: "1. Ἡ οίκογένεια εἶναι φυσικό και θεμελιῶδες στοιχεῖο τῆς κοινωνίας, τά μέλη της δέ ἀπολαύουν τήν προστασία τῆς κοινωνίας και τοῦ Κράτους, 2. Ἀναγνωρίζεται τό δικαίωμα ἀνδρῶν και γυναικῶν σέ ἡλικία γάμου νά παντρεύονται και νά δημιουργοῦν οίκογένεια, 3. Κανείς γάμος δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς τήν ἐλεύθερη και πλήρη συναίνεση τῶν μελλοντικῶν συζύγων και 4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στό παρόν Σύμφωνο λαμβάνουν τά ἀπαραίτητα μέτρα γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἰσότητας τῶν δικαιωμάτων και τῶν εὐθυνῶν τῶν συζύγων σέ σχέση μέ τό γάμο, κατά τόν ἔγγαμο βίο και κατά τή λύση τοῦ γάμου". Και στήν ἐν λόγω διάταξη δηλαδή, ἀφοῦ θεσπίζεται ή γενικότερη προστασία τῆς οίκογένειας και τοῦ δικαιώματος γιά τή σύναψη γάμου, ἀφενός, κατά τρόπο ὅμοιο μέ τήν προαναφερόμενη διάταξη τῆς ΕΣΔΑ, δέν ἐπιλύεται τό ζήτημα τοῦ ἐνδεχόμενου γάμου μεταξύ ὁμοφύλων μελλονύμφων, ἀφετέρου δέ ἀνατίθεται στά συμβαλλόμενα κράτη ή ἀρμοδιότητα νά λάβουν τά συγκεκριμένα μέτρα γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἰσότητας τῶν δικαιωμάτων τῶν συζύγων.

Ἐπομένως, ἀμφότερες οἱ προαναφερόμενες διατάξεις, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, παραπέμπουν στό ἐθνικό δίκαιο τόν καθορισμό τῶν προϋποθέσεων γιά τήν ἄσκηση τοῦ δικαιώματος συνάψεως γάμου. Ἀκριβῶς γιά τό λόγο αὐτό σέ ὅσες εὐρωπαϊκές χώρες (Ὁλλανδία, Βέλγιο, Δανία, Σουηδία, Ἰσπανία κλπ) θεσπίσθηκε κατά τά τελευταῖα ἔτη ὁ γάμος ὁμόφυλων προσώπων, τοῦτο ὑπῆρξε ἀποτέλεσμα νομοθετικῆς πρωτοβουλίας τοῦ ἐκάστοτε ἐθνικοῦ νομοθέτη και ὄχι ὑποχρέωση συμμορφώσεως πρός τίς ρυθμίσεις τοῦ ἄρθρου 12 τῆς ΕΣΔΑ. Εὐλόγως, λοιπόν, ὁ ἐλληνικός ἀστικός κώδικας δέν προσφέρει ἀσφαλῆ ἀπάντηση στό σχετικό πρόβλημα. Τοῦτο εἶναι προφανές, δεδομένου ὅτι κατά τό χρόνο συντάξεως τοῦ ἐν λόγω νομοθετήματος τό ζήτημα τῆς ὁμοφυλοφιλίας γενικότερα εἶχε πολύ

περισσότερο περιορισμένη διάσταση από ό,τι σήμερα, ενώ τό ένδεχόμενο γάμου μεταξύ προσώπων τοῦ ἰδίου φύλου δέν εἶχε ἀπασχολήσει τούς συντάκτες του, ὡς αὐτονόητα ἀνύπαρκτο.

Ἔτσι, ὡς πρὸς τόν ὅρο “μελλονύμφοι”, ἀφετηρία τῶν συγγραφέων, παλαιότερων καί συγχρόνων, πού ἀσχολήθηκαν μέ τήν ἐρμηνεία τοῦ ἀστικοῦ κώδικα, ἀποτελεῖ ὁ ὀρισμός τοῦ γάμου, ὅπως διατυπώθηκε ἀπό τόν Μοδεστῖνο, Ρωμαῖο νομοδιδάσκαλο τοῦ 3ου μ.Χ. αἰῶνα, ὁ ὁποῖος μάλιστα δέν ἦταν Χριστιανός, καί σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο “γάμος ἐστὶ ἔνωσις ἀνδρός καί γυναικός καί συγκλήρωσις τοῦ βίου παντός, θείου τε καί ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία”. Κατά λογική ἀκολουθία, στά ἐρμηνευτικά συγγράμματα τοῦ ἀστικοῦ κώδικα, ἡ διαφορὰ φύλου ἀναφέρεται ὡς στοιχεῖο τοῦ ὑποστατοῦ τοῦ γάμου καί ἀξιούμενη προϋπόθεση ἀπό τό νόμο, παρά τό γεγονός ὅτι κάτι τέτοιο δέν ἀναφέρεται ρητά στό νόμο, ἀφοῦ μέ τή μή θέσπιση τοῦ πολιτικοῦ γάμου, ὁ ὀρισμός τοῦ γάμου στόν ΑΚ ἦταν περιττός, ἐνόψει τοῦ ὅτι ἡ χριστιανική ἐκκλησία ἐνέκρινε πλήρως τόν παραπάνω ὀρισμό τοῦ Μοδεστίνου. Μέ βάση τά παραπάνω προκύπτει ὅτι ὑπό τό ἰσχύον ἐθνικό νομοθετικό πλαίσιο δέν καταλείπεται ἡ εὐχέρεια τελέσεως γάμου μεταξύ ὁμοφύλων προσώπων, ἀφοῦ ἡ διαφορὰ φύλου θεωρεῖται, σχεδόν καθολικά, προϋπόθεση τοῦ ὑποστατοῦ τοῦ γάμου, ὅπως τόν ἀντιλαμβάνεται ὁ Ἕλληνας νομοθέτης...

Ἐξάλλου, ἀπό συνταγματική ἄποψη τό νομοθετικό αὐτό πλαίσιο (τῆς διαφορᾶς φύλου ὡς στοιχείου γιά τό ὑποστατό τοῦ γάμου) δέν κεῖται ἐκτός τῶν ὁρίων τῶν ἄρθρων 4 παρ. 1, γιά τήν ἀρχή τῆς ἰσότητος, καί 5 παρ. 1, γιά τήν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητας. Τοῦτο δέ γιατί ἡ ἀρχή τῆς ἰσότητος, πού καθιερώνεται ἀπό τό ἄρθρο 4 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος, ἐπιβάλλει τήν ὁμοιόμορφη μεταχείριση τῶν προσώπων, τά ὁποῖα βρίσκονται κάτω ἀπό τίς ἴδιες συνθῆκες καί δεσμεύει τά συντεταγμένα ὅργανα τῆς πολιτείας, καί εἰδικότερα τόσο τόν κοινό νομοθέτη, ὅσο καί τῇ διοίκηση, ὅταν προβαίνει σέ ρυθμίσεις ἢ λαμβάνει μέτρα πού ἔχουν κανονιστικό χαρακτήρα, ἡ παραβίαση δέ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἐλέγχεται ἀπό τά δικαστήρια... Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας ὑπόψη στήν προκειμένη περίπτωση τίς ὑφιστάμενες κοινωνικές συνθῆκες, ἡ μή ἀναγνώριση τῆς εὐχέρειας τελέσεως γάμου μεταξύ ὁμοφύλων κρίνεται δικαιολογημένη, ἀφοῦ πρόκειται γιά πρόσωπα πού βρίσκονται κάτω ἀπό διαφορετικές συνθῆκες, δηλαδή δέν εἶναι ἄνδρας καί γυναῖκα, ἀλλά ἄτομα τοῦ ἰδίου φύλου.

Τέλος, ἡ διάταξη τοῦ ἄρθρου 5 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος κατοχυρώνει τήν προσωπική ἐλευθερία μέ τήν εὐρεῖα ἔννοια. Ὡς προστατευόμενη ἐπιμέρους ἐκδήλωση τῆς προσωπικότητας θά μπορούσε νά καταγραφεῖ καί ἡ σεξουαλική ἐλευθερία, δηλαδή τό δικαίωμα τοῦ προσώπου νά ἀναπτύσσει σεξουαλική δραστηριότητα ἐφόσον, καθόσον, ὅποτε, ὅπως καί μέ ὅποιον θέλει (μέ τήν

προϋπόθεση στην τελευταία διάσταση ότι τό άλλο πρόσωπο συναινεί). Η έλευθερία αυτή πάντως δέν έκτείνεται καί σέ δικαίωμα τοῦ προσώπου νά τυποποιεῖ νομικά τή σχέση του μέ άλλο πρόσωπο, κυρίως γιατί ἐκεῖ ὅπου ὁ συντακτικός νομοθέτης θέλησε νά καθιερώσει μία παρόμοια ὑποχρέωση τοῦ κοινοῦ νομοθέτη τό ἔπραξε ρητά (γάμος) (ἄρθρο 21 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος)... Ἐπομένως, ὑπό τό κρατοῦν νομικό καθεστώς στην Ἑλλάδα δέν νοεῖται πολιτικός γάμος μεταξύ ὁμοφύλων...». Αὐτό εἶναι τό σκεπτικό καί διατακτικό τῆς σημαντικῆς αὐτῆς ἀπόφασης τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τῆς Χώρας.

*

Περαιτέρω, νομοθετήθηκε μέ τόν Ν.3719/2008 (ΦΕΚ Α' 241) τό σύμφωνο συμβίωσης πού ἀφοροῦσε μόνο τά ἐτερόφυλα ζευγάρια μέ συμβολαιογραφική πράξη καί εἰσήγαγε ἔννομες συνέπειες ὑπέρ τοῦ ζεύγους. Αναγνώριζε ἀκόμη ὅτι τά παιδιά πού γεννιοῦνται ἀπό τούς φυσικούς γονεῖς τῶν συμβαλλομένων μερῶν ἔχουν τό ἴδιο νομικό καθεστώς προσωπικῶν καί περιουσιακῶν σχέσεων ὡς ἔχει καί τό γεννηθέν ἐντός γάμου τέκνο (ἄρθρα 8,9,10,11).

Ὅμως ὁ Νόμος αὐτός δέν επέτρεπε τήν υἱοθεσία ἀπό τά συμβαλλόμενα μέρη τοῦ συμφώνου αὐτοῦ συμβίωσης. Καί τοῦτο προφανῶς καθ' ὅτι τό σύμφωνο συμβίωσης δέν ἔχει τήν δέουσα σταθερότητα, ἡ ὁποία καί τυγχάνει ἀναγκαία γιά τήν ἀνατροφή καί ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ. Τό ἄρθρο 4 γράφει γιά τήν εὐκόλη λύση τοῦ συμφώνου συμβίωσης, ἀφοῦ καί στην β' περίπτωση τό σύμφωνο δύναται νά λυθεῖ ἀπλῶς καί μέ μονομερῆ συμβολαιογραφική δήλωση, ἀφότου αὐτή κοινοποιηθεῖ μέ δικαστικό ἐπιμελητή στόν ἄλλον.

Ἀργότερα θεσπίστηκε ὁ Ν.4356/2015 (ΦΕΚ Α' 181), ὁ ὁποῖος ἐπεξέτεινε τό σύμφωνο συμβίωσης καί στά ὁμοφυλόφιλα ζευγάρια ἀλλά χωρίς πάλιν τήν υἱοθέτηση τοῦ δικαιώματος υἱοθεσίας παιδιῶν.

Συμπερασματικά, σύμφωνα μέ τήν νομοθεσία τά ὁμοφυλόφιλα ζευγάρια πού μᾶς ἐνδιαφέρει δέν δύνανται νά συνάψουν γάμο εἴτε θρησκευτικό εἴτε πολιτικό, ὡς ὀρίζει ὁ Ἀστικός Κώδικας, παρά μόνον σύμφωνα συμβίωσης ἀλλά μέ τήν μοναδική ἐξαίρεση, τήν μή ὑπαρξη δικαιώματος υἱοθεσίας παιδιῶν.

Ἀναφορικά δέ μέ τήν Διεθνῇ καί Εὐρωπαϊκῇ Νομοθεσία καταθέτουμε τά ἑξῆς σημαντικά καί οὐσιαστικά στοιχεῖα:

1. Στην Εὐρωπαϊκῇ Σύμβαση Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου (ΕΣΔΑ) (ἤδη Π.Δ. 76/2022, ΦΕΚ Α' 205) κατοχυρώθηκε τό δικαίωμα γάμου μόνο μεταξύ ἄνδρα καί γυναίκας. Τό ἄρθρο 12 ὅρισε ὅτι: «Μέ τή συμπλήρωση ἡλικίας γάμου, ὁ ἄνδρας καί ἡ γυναῖκα ἔχουν τό δικαίωμα νά συνάπτουν γάμο καί νά ἱδρύνουν οἰκογένεια,

σύμφωνα προς τούς έθνικούς νόμους πού διέπουν στην άσκηση αυτού του δικαιώματος».

Τό άρθρο 8 παρ. 1 τής ΕΣΔΑ προβλέπει ότι: «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό τής ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, τής κατοικίας του και τής αλληλογραφίας του».

Καί τό άρθρο 14 τής ΕΣΔΑ για την απαγόρευση διακρίσεων κατά την προστασία των δικαιωμάτων πού κατοχυρώνει ή Εύρωπαϊκή Σύμβαση όρίζει ότι: «Η απόλαυση των δικαιωμάτων και έλευθεριών, πού αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση, πρέπει νά εξασφαλιστεί χωρίς καμμία διάκριση πού νά βασίζεται ιδίως στό φύλο, τή φυλή, τό χρώμα, τή γλώσσα, τή θρησκεία, τίς πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, τήν έθνική ή κοινωνική προέλευση, τή συμμετοχή σέ έθνική μειονότητα, τήν περιουσία, τή γέννηση ή κάθε άλλη κατάσταση». Τίθενται δέ τά παραπάνω δύο τελευταία άρθρα και μόνον για την αναγνώριση τουλάχιστον ενός ειδικού καθεστώτος έννόμων σχέσεων των συμβιούντων όμοφυλόφιλων και όχι βέβαια για γάμο.

2. Ό Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων τής Εύρωπαϊκής Ένώσεως (πού αναγνωρίσθηκε μέ τή Συνθήκη για την Εύρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), όπως τροποποιήθηκε μέ τή Συνθήκη τής Λισσαβώνας, πού κυρώθηκε μέ τον Ν. 3671/2008, ΦΕΚ Α' 129), όρίζει στό άρθρο 7 ότι: «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό τής ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, τής κατοικίας του και των έπικοινωνιών του» και στό άρθρο 9 ότι: «Τό δικαίωμα γάμου και τό δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας διασφαλίζονται σύμφωνα μέ τίς έθνικές νομοθεσίες πού διέπουν την άσκησή τους».

Σύμφωνα, συνεπώς, και μέ την παραπάνω εύρωπαϊκή νομοθεσία προκύπτει ότι κατοχυρώνεται τό δικαίωμα γάμου μόνο μεταξύ άνδρός και γυναικός, ως και εκείνο τής ιδρύσεως οικογένειας και αυτά τά δικαιώματα επαφίονται στην άσκησή τους σύμφωνα προς τούς έθνικούς νόμους εκάστου κράτους. Έπομένως, ή προστασία του γάμου άφορᾷ έτερόφυλα ζευγάρια και δέν είναι υποχρεωτική εξίσωση μέ τον γάμο των όμοφυλόφιλων ζευγαριών. Υποχρεωτική εξίσωση αυτών ανάγεται μόνο στό καθεστώς συμφώνου συμβιώσεως, όπως ισχύει σέ έτερόφυλα ζευγάρια μ' αυτό.

*

Τό άμέσως επόμενο ζήτημα, έν προκειμένω, εξαιρετικά ζωτικό, είναι ή υιοθεσία ή ή τεκνοθεσία. Αναφέρεται, ότι ή απόκτηση τέκνου είναι δικαίωμα και ότι δέν πρέπει στην ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού νά τίθενται νομικοί περιορισμοί.

Δηλαδή, υπάρχει τό έρώτημα, γιατί δέν δίδεται τό δικαίωμα υίοθεσίας παιδιών μέ τό σύμφωνο συμβίωσης; Όμως, δίπλα στό πρώτο αυτό έρώτημα έρχεται άβίαστα τό δεύτερο συναφές έρώτημα: Ή ανάγκη ενός νεογνοϋ, ενός βρέφους, ενός νηπίου, όπως άναπτυχθεϊ μέσα σέ μία οίκογένεια πού νά άποτελεϊται από τούς γεννήτορες του καί τούς φυσικούς γονεϊς του, δέν εϊναι δικαίωμα; Δέν έχει δικαίωμα τής βιωματικής πληροφόρησης ότι υπήρξε καρπός τής σύζευξης τών δύο γονέων του;

Υπάρχει βέβαια, ως γνωρίζουμε, ό θεσμός τής υίοθεσίας καί μάλιστα ή υίοθεσία τυγχάνει άρχαϊός θεσμός στό Οίκογενειακό Δίκαιο καί λόγοι καθιέρωσής της διαφοροποιούνται ανά τούς αϊώνες. Μάλιστα ή όρολογία «υίοθεσία» παραπέμπει έπακριβώς στην έποχή όπου μόνο ή υίοθεσία άρρένων, δηλαδή σέ θέση υιοϋ παρουσίαζε ενδιαφέρον για τήν συνέχιση τής οίκογένειας. Καί μάλιστα, ή υίοθεσία κυρίως σήμερα άποβλέπει στή βελτίωση τής θέσης τοϋ υίοθετημένου από κάθε άποψη. Οι διάφορες δέ μορφές υίοθεσίας πού ισχύουν κατά τό παρελθόν καταργήθηκαν από τής ισχύος τοϋ Άστικοϋ Κώδικα (23.2.1946). Ό θεσμός τής υίοθεσίας προστατεύεται από τό Σύνταγμα μέ τήν διάταξη τοϋ άρθρου 5§1 για τήν έλεύθερη άνάπτυξη τής προσωπικότητας καί από τήν διάταξη τοϋ άρθρου 21 για τήν προστασία τής οίκογένειας.

Κατά τόν έπικρατέστερο καί έγκυρότερο όρισμό, υίοθεσία καλεϊται ή νομική πράξη μέ τήν όποία δημιουργεϊται μεταξύ δύο προσώπων έννομη σχέση όμοια πρός αυτή πού υπάρχει μεταξύ γονέως καί γνήσιου τέκνου, δηλαδή μία σχέση πατέρα ή μητέρας καί παιδιοϋ. Πρόκειται για νομική σχέση υίοθετοϋντος καί υίοθετουμένου. Δηλαδή, έννοεϊται ή νομική πράξη μέ τήν όποία άφ' ενός μέν, διακόπτεται όποιοσδήποτε νομικός δεσμός τοϋ παιδιοϋ μέ τήν φυσική - βιολογική του οίκογένεια καί άφ' έτέρου, αυτό τό παιδί έντάσσεται πλήρως στην οίκογένεια τοϋ θετοϋ γονέα μέ τήν όποία καί συνδέεται μέ πλήρη συγγενικό δεσμό. Ή υίοθεσία άλλως άποκαλεϊται τεκνοθεσία.

Στήν υίοθεσία ή σχέση δημιουργεϊται από τό δίκαιο, άφοϋ δέν προϋποθέτει καμμία άντίστοιχη βιολογική σχέση καί σ' αυτό άκριβώς διαφέρει ή υίοθεσία από τήν νομιμοποίηση τοϋ έξώγαμου καί τήν άναγνώριση.

Νόμος όρίζει τίς προϋποθέσεις υίοθεσίας, τά κωλύματα, τόν τρόπο τελέσεως, τά άποτελέσματα, τήν άκυρότητα, ως καί τήν λύση αυτή. Περαιτέρω τό δίκαιο τής υίοθεσίας δέχθηκε σημαντικές μεταρρυθμίσεις μέ τόν ΝΔ 610/1970 «Περί υίοθεσίας τών μέχρις ήλικίας δέκα όκτώ άνηλίκων», τό όποϊο ίσχυσε για μία είκοσαετία καί πλέον μέχρι τήν θέσπιση τοϋ Ν.2447/1996.

Ό νομοθέτης προβαίνει σέ διαφορετική ρύθμιση στην υίοθεσία μεταξύ άνηλίκων καί ένηλίκων ως πρός τίς προϋποθέσεις καί τά άποτελέσματα αυτής. Εϊδικότερα,

γιά τήν υίοθεσία ἀνηλίκων ὁ νομοθέτης ἀποσκοπεῖ ἀποκλειστικά στό συμφέρον τοῦ ἀνηλίκου – παιδιοῦ, τό ὁποῖο ἔνεκεν τῆς ἡλικίας του ἀδυνατεῖ νά μεριμνήσει γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητάς του, ἐνῶ γιά τήν υίοθεσία ἐνηλίκου νομοθέτης ἔρχεται καί τήν ἐπιτρέπει μόνο σέ ἐξαιρετικές περιπτώσεις (ἄρθρο 1579ΑΚ ὅπως διαμορφώθηκε μέ τήν διάταξη τοῦ ἄρθρου 25 Ν.2915/2001 καί τό ἄρθρο 1588ΑΚ).

Κυρίως ἡ υίοθέτηση ἐνηλίκου στοχεύει στήν διατήρηση τοῦ ὀνόματος, στήν περίθαλψη τῶν ἡλικιωμένων υίοθετούντων ἢ στήν ἐξασφάλιση οἰκονομικῶν συμφερόντων.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν νομική φύση της ἡ υίοθεσία συνιστᾷ διφυῆ νομική σχέση, ἥτοι δικαιοπραξίας καί δικαστικῆς ἀπόφασης (ἐκούσια δικαιοδοσία).

Ἀλλά ἄλλο ἡ υίοθεσία ὡς τήν ἀναφέρει ὁ Ἀστικός Κώδικας καί ἄλλο ἡ τεχνητή δημιουργία πατρότητας ἢ μητρότητας, ἡ παρένθετη μητρότητα, ἡ ἐναλλακτική ἢ «τεχνητή οἰκογένεια» πού δημιουργοῦν μείζονα προβλήματα στήν ὅλη ψυχοπνευματική ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ;

Ἐπί πλέον, μέ τόν Ν.3089/2002 ρυθμίστηκε νομοθετικά ἡ τεχνητή γονιμοποίηση, ἡ παρένθετη μητρότητα, ἡ μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση καθῶς καί ἡ ἐφαρμογή μεθόδων τεχνητῆς γονιμοποίησης σέ ἄγαμες μητέρες. Εἰδικότερα, ὁ δανεισμός μήτρας, ὅπως διαφορετικά ἀποκαλεῖται ἡ παρένθετη μητρότητα, πού μᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερο, ἐπιτρέπεται μέ προϋποθέσεις, βέβαια, ἐφαρμογῆς της, ὅπως καθορίζονται ἀπό τούς Ν.3089/2002, Ν.3305/2005 καί Ν.4272/2014. Δύο δέ προσέτι ἐπισημάνσεις νομοθετικῆς φύσεως πρέπει νά εἰπωθοῦν: 1ον. Ἡ ἐπιλογή φύλου τοῦ τέκνου δέν εἶναι ἐπιτρεπτή (ἄρθρο 1455 ΑΚ) καί 2ον. Ὁ νόμος σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τῶν ἄρθρων 1455, 1456, 1458 καί 1464 τοῦ ΑΚ χορηγεῖ τό δικαίωμα ἀπόκτησης τέκνου μόνο σέ γυναῖκα. Ἐννοεῖται ὅτι οἰαδήποτε οἰκονομική συναλλαγή ἀναφορικά μέ τήν παρένθετη μητρότητα εἶναι παντελῶς ἀνεπίτρεπτη. Ὡστόσο, ἐγείρονται πλεῖστα ὅσα ζητήματα νομικῆς, ψυχολογικῆς καί ἠθικῆς ὑφῆς. Τό μέγα ἐρώτημα εἶναι: Ποῦ εἶναι ἡ ἱερότητα τῆς μητρότητας;

Από την άλλη υφίσταται ο Ν.4538/2018, ο οποίος θεσπίστηκε για να μειώσει τις περιπτώσεις «παράνομων υιοθεσιών» αλλά για επίσπευση της διαδικασίας της υιοθεσίας, όπου σύμφωνα με το άρθρο 8 είναι επιτρεπτή μία νομική σχέση παιδιού και όμοφυλου ζεύγους με σύμφωνο συμβίωσης. Ονόμασε μάλιστα αυτούς ο νόμος «ανάδοχους γονείς». Βέβαια, εν προκειμένω, ο όρος «γονείς» δεν έχει το περιεχόμενο της επέλευσης έννομων συνεπειών οικογενειακού δικαίου, δηλαδή οι «ανάδοχοι γονείς» δεν αποκτούν συγγενική σχέση γονέως και τέκνου. Γεννάται όμως το ερώτημα: Έχει την αρμόζουσα καταλληλότητα ένα όμοφυλόφιλο ζευγος για ανάδοχη τέκνου;

*

Επισημαίνουμε και πάλιν ότι το όλο θέμα της προσβάσεως τυχόν στόν θεσμό του γάμου για τα όμοφυλόφιλα ζευγάρια και περαιτέρω το δικαίωμα της υιοθεσίας τέκνων έπαφίεται στην έθνική νομοθεσία τών κρατών μελών της Ε.Ε.. Δεν υποχρεώνει μέ νομική διάταξη, ούτε συνιστά μέ Όδηγία, αλλά αφήνει ελεύθερο τό κάθε έθνικό κράτος να πράξει ως αυτό βούλεται αρμοδίως μέ τά δικά του νομοθετικά όργανα.

Έτσι έχει αποφανθεί και ή νομολογία του Εύρωπαϊκού Δικαστηρίου Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Δικαστηρίου της Εύρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) σέ πλεΐστες περιπτώσεις. Τούτέστιν προκύπτει από τίς δικαστικές αποφάσεις ότι τά εύρωπαϊκά κράτη έχουν υποχρέωση να νομοθετήσουν για τά όμόφυλα ζευγάρια μόνο νομοθεσίες άστικής ένωσης (όπως π.χ. τό σύμφωνο συμβίωσης). Επίσης σαφώς δεν υποχρεούνται να θεσπίσουν γάμο όμοφυλόφιλων ζευγαριών ή και υιοθεσία τέκνων γι' αυτούς (δηλ. στην όμοφυλόφιλη γονεϊκότητα δεν υποχρεώνεται τό κάθε έθνικό κράτος). Ακόμη δεν υποχρεώνονται τά έθνικά κράτη να έξισώσουν τούς τυχόν θεσμούς άστικής ένωσης πού ισχύουν για τά όμοφυλόφιλα ζευγάρια μέ τόν γάμο. Είναι άλλο τό ζήτημα της διευκολύνσεως θεμάτων έλευθερίας κυκλοφορίας και διαμονής στην Εύρωπαϊκή Ένωση ή θεμάτων έργασιακών και κοινωνικο-άσφαλιστικών, στά όποια δεν έχει κανείς αντίρρηση.

Μπορούμε, λοιπόν, ως Έκκλησία να στέρξουμε στή νομοθέτηση γάμου όμοφυλόφιλων ζευγαριών και στή συνέχεια και της υιοθεσίας παιδιών από κοινού από τά όμοφυλόφιλα ζευγάρια ή υιοθεσίας του τέκνου του ενός μέλους όμόφυλου ζευγαριού από τό άλλο μέλος του ζευγαριού; Η Έκκλησία είναι σαφώς άρνητική.

Ε'. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ός είναι γνωστόν, από την μακράιωνη παιδαγωγική – ψυχολογική και οικογενειακή

παράδοση, από τὰ πανάρχαια δεδομένα, τό παιδί ἔχει πρωτίστως ἀνάγκη τῶν γονέων του, τοῦ πατέρα καί τῆς μητέρας.

Εἰδικότερα, σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς τεκνοθεσίας ἢ τῆς υἱοθεσίας παιδιῶν ἀπό ὁμοφυλόφιλα ζευγάρια, ἡ βασική ἀρχή ἐρείδεται στό ὀνομαζόμενο «συμφέρον τοῦ παιδιοῦ». Τί συμφέρει δηλαδή τό παιδί γιά τήν ὁμαλή ἀνάπτυξή του καί διάπλαση τοῦ χαρακτήρα του. Ἡ Διεθνής Σύμβαση τοῦ ΟΗΕ γιά τὰ δικαιώματα τοῦ παιδιοῦ τῆς 20.11.1989 (κυρώθηκε μέ τόν Ν. 2101/1992 (ΦΕΚ Α' 192)) ὁρίζει ὅτι ὅλες οἱ ἀποφάσεις πού σχετίζονται μέ τὰ παιδιά, πρέπει αὐτές, νά λαμβάνουν ἀπαραιτήτως ὑπ' ὄψιν τους τό συμφέρον τοῦ παιδιοῦ καί ὄχι τήν καταστρατήγησή του. Γι' αὐτό εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι καί τό σχετικό ἄρθρο 1542 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα ἀναφέρει: «Ἡ υἱοθεσία πρέπει νά ἀποβλέπει στό συμφέρον τοῦ υἱοθετημένου». Σύμφωνα μέ τήν ὑπάρχουσα νομοθεσία καί τίς ρυθμίσεις αὐτῆς στόχος πάντοτε εἶναι ἡ δημιουργία συνθηκῶν ζωῆς γιά τό υἱοθετημένο ἄτομο ἀνάλογες μέ ἐκεῖνες τῶν βιολογικῶν παιδιῶν ἀπό κατάλληλη οἰκογένεια καί ὄχι ἀσφαλῶς ἀπό περιβάλλον μιᾶς «τεχνητῆς οἰκογένειας» πού ἀποκλίνει ἀπό τόν ρόλο τοῦ ἀνδρα καί τῆς γυναίκας. Ἄλλωστε, ἡ ἀνατροφή καί προστασία παιδιῶν χωρίς πατέρα καί μητέρα, ἀλλά μέ γονέα Α καί γονέα Β δέν συνταυτίζεται καί μέ τό ἄρθρο 21 παρ.1 τοῦ Συντάγματος. Μέ τυχόν γονεῖς Α' καί Β' προξενεῖται αἰτία συμφορᾶς καί δυσχέρειας στήν ὅλη ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητος τοῦ παιδιοῦ.

Διατυπώνουμε τήν ἄποψη ὅτι παγίως τό στήριγμα τῆς οἰκογένειας εἶναι ὁ πατέρας καί ἡ μητέρα. Καθ' ὅτι, οἱ γονεῖς, πατέρας καί μητέρα, ἔχουν διαφορετικές ἀρετές καί διαφορετικές ἀποστολές στήν ἰδανική τους μορφή καί ἡ συνάντηση αὐτῶν φέρει τήν ἀγαθή καί εὐεργετική ἰσορροπία στήν οἰκογένεια. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐν προκειμένῳ, θά ὑπογραμμίσει: «Τί πατρός γνησιότερον καί τί μητρός συμπαθέστερον;»⁴⁸. Γι' αὐτό καί ἡ προτρεπτική ἐντολή τοῦ Θεοῦ ἔχει μεγίστη ἀξία ἀνά τούς αἰῶνες. «Τίμα τόν πατέρα σου καί τήν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καί ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς»⁴⁹ καί τό βιβλίο τῶν «Παροιμιῶν» τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος θά μᾶς πεῖ: «Ἄκουε, υἱέ, παιδείαν πατρός σου καί μή ἀπώση θεσμούς μητρός σου. Στέφανον γάρ χαρίτων δέξῃ σῇ κορυφῇ καί κλοιόν χρύσειον περί σῶ τραχήλῳ»⁵⁰. Ἔτσι, ἂν ὁ πατέρας εἶναι ὁ ἐγκέφαλος τῆς οἰκογένειας καί κυβερνήτης τοῦ σπιτιοῦ, ἡ μητέρα εἶναι ἡ καρδιά καί ἡ ὑπαρχος. Ὁ πατέρας θέτει τήν λογική, ἡ μητέρα τό αἶσθημα. Ὁ πατέρας ἔχει τήν δύναμη, ἡ μητέρα τήν ἀπλότητα. Ὁ πατέρας δίνει τήν προσταγή, ἡ μητέρα τήν τρυφερότητα. Ὁ πατέρας δηλώνει τήν προστασία, ἡ μητέρα τήν οἰκειότητα. Ὡστόσο καί οἱ δύο ἀλληλοσυμπληρώνονται. Ὁ ἕνας χρειάζεται τόν ἄλλο. Καί ἔπειτα ὑπάρχει μία ἀπέραντη θεόδοτη, φυσική ἀγάπη πού συνδέει γονεῖς καί παιδιά καί ἀναπτύσσεται ἕνας σεβασμός πού προσφέρεται ἀπό τούς μικρότερους πρός τούς μεγαλύτερους. Ἔτσι ὑπάρχει μιᾶ ἀκένωτη πηγή στοργῆς ἀπό τούς γεννήτορες πρός τὰ παιδιά καί

ένας μυστικός δρόμος, τούτέστιν ύπαρξιακός, ήθικός πού συνδέει γονεΐς και παιδιά. Αύτοί μοναχά τόν γνωρίζουν.

Μ' αυτή τήν συμπόρευση οί γονεΐς μπορούν πλέον νά προχωρήσουν και στήν διαπαιδαγώγηση τών παιδιών τους. Άκριβώς διότι ή διαπαιδαγώγηση τών παιδιών θέλει πολλή αγάπη, τέχνη και πολλή ύπομονή. Είναι δύσκολο τό έργο τής άγωγής τών παιδιών και χρειάζεται τήν ειδική μεταχείριση έπειδή έχουμε νά κάνουμε μέ ψυχές παιδιών, προσωπικότητες άνηλίκων. Ό Ι. Χρυσόστομος θά πει: «Χαλεπόν ή νεότης, ότι εύρίπιστον, εύεξαπάτητον και εύόλισθον»⁵¹.

Έπειτα τά παιδιά διψοΰν για κοινωνικότητα, έπιθυμοΰν τόν διάλογο, έρωτοΰν και περιμένουν άπαντήσεις, άναζητοΰν πρότυπα, ποθοΰν τήν αλήθεια. Δέν παύει διηνεκώς νά χρειάζεται τήν κατάλληλη και μετά πολλής διακρίσεως και συνέσεως άγωγή, ιδιαίτερα ή έφηβική ήλικία, όπου στήν χρονική αυτή περίοδο τό παιδί αίφνίδια αλλάζει και εξελίσσεται ραγδαία τόσο σωματικά όσο και ψυχικά και διανοητικά. Άκριβώς, διότι δέν άρκει ή γνώση. Είναι άναγκαΐο και τό ήθος. Και φυσικά οί γονεΐς είναι εκείνοι πού θά σμιλεύσουν τόν χαρακτήρα και θά στηρίξουν τό οικοδόμημα τής νεότητας. Γιατί εκεί μέσα στό οικογενειακό περιβάλλον, τό παιδί κυριολεκτικά δέχεται, διαισθάνεται, καταγράφει και άντιγράφει κανόνες ζωής και συμπεριφορής. Έκεί ο πατέρας θά εκπροσωπεί τό κύρος και ή μητέρα τήν οικειότητα. Άλλη βέβαια είναι ή ιδιοσυγκρασία του πατέρα και άλλη τής μητέρας. Τόν πατέρα τόν διακρίνει ο έγωκεντρισμός, τήν μητέρα ο έτεροκεντρισμός. Ένώ ο πατέρας ψάχνει νά βρεΐ γιατί άραγε νά κλαΐει τό παιδί, ή μάνα έχει κιόλας κατορθώσει νά στεγνώσει τά δάκρυά του. Γι' αυτό χρειάζονται και οί δύο σ' αυτό τό εργαστήριο τής διαπαιδαγώγησης. Έξ' όλων αυτών προκύπτει ασφαλώς και τό σπουδαιότατο ζήτημα τής ευθύνης και τής όλης συμπεριφορής τών γονέων άπέναντι στά παιδιά τους.

Ιδιαίτερα ο νέος έχει τήν φυσική τάση νά μιμηθεί τόν πατέρα του, στον όποιο διακρίνει έσωτερική δύναμη και αίσιοδοξία αλλά και σιγουριά για τήν αντιμετώπιση τής ζωής, τόν άγωνιστή πατέρα, ο όποιος είναι πρότυπο και μεταδίδει τήν «τέχνη του ζήν». Τότε ιδίως ο έφηβος γίνεται κοινωνός τών οικογενειακών θεμάτων και λαμβάνει τήν αίσθηση τής ευθύνης έναντι του περιβάλλοντός του και του έαυτού του.

Θά μείνουμε, ωστόσο, περισσότερο στό πρότυπο τής μητέρας. Ό βιολογικός, φυσιολογικός τρόπος μέ τόν όποιο ο Θεός έδωσε τήν μητρότητα καταλήγει στήν μέγιστη αγάπη τής μητέρας για τό παιδί της. Είναι σπλάγχνο της. Είναι τό δώρο της πού έδωκε ο Θεός σ' αυτή. Κατέστη συν-δημιουργός του Θεού. Λειτουργεί τό μυστήριο τής ζωής και αυτή είναι ή ιερότητα τής μητέρας. Η μητρότητα κλείνει μέσα της κάτι τό μοναδικό και άναντικατάστατο. Είναι τοϋτο ασφαλώς και

προνόμιο και ευθύνη και προικισμένη με πλούσιο ψυχικό κόσμο αυτή ως επί το πλεϊστον διαμορφώνει τον χαρακτήρα του παιδιού. Είναι εκείνη που δίνεται, έτοιμη για προσφορά, για διακονία. Ξέρει και κινείται στον κόσμο των συγκινήσεων, ενώ ο πατέρας στον κόσμο των συμφερόντων και συλλογισμών. Γι' αυτό και η μητέρα περισσότερο άφοσιώνεται στο παιδί της, στη σωματική και πνευματική του ανάπτυξη, κάτι που χρειάζεται συνεχή αὐταπάρνηση και αὐτοθυσία. Ὡς διδάσκει η̑ έπιστήμη τῆς ψυχολογίας, η̑ γυναικεία ψυχοσύνθεση διαφέρει από τήν ανδρική. Αυτό που ιδιαίτερα χαρακτηρίζει τήν γυναίκα είναι η̑ έντονη ευαισθησία και συναισθηματικότητα, ο̑ πλοῦτος τῆς καρδιάς της και μέ τον πλοῦτο αυτό διακονεί και ὑπηρετεί, τό παιδί της. Και τό παιδί βαθειά, μυστικά αισθάνεται αυτή τήν ζεστασιά και άφοσίωση και στοργή τῆς μητέρας. Αυτή είναι η̑ ήθική της αξία και η̑ άνωτερότητά της.

Εϊδικότερα τά παιδιά τρόπον τινά, λαμβάνουν από τήν μητέρα «διπλή ζωή», δηλαδή ζωή του̑ σώματος και ζωή τῆς ψυχῆς. Έτσι, η̑ άποστολή και η̑ προσφορά τῆς μητέρας είναι άνυπολόγιστη. Πολύ σοφά έχει λεχθεϊ, ὅτι μία σωστή μητέρα ίσοδυναμεί μέ 1000 δασκάλους.

Άξίζει νά παραθέσουμε ένα ιστορικό γεγονός από τήν άρχαία Ρώμη εξόχως διαφωτιστικό. «Μπροστά σ' ένα άπέρριττο σπίτι σταματᾷ ένα άμάξι. Μιά κυρία κατεβαίνει, ντυμένη λαμπρά, στολισμένη μέ πλούσια κοσμήματα. Τήν ὑποδέχεται η̑ οίκοδέσποινα, μία σοβαρή γυναίκα μέ φωτεινό μέτωπο και καθαρή ματιά. Τή λένε Κορνηλία. Είναι φίλες μέ τήν έπισκέπτρια. Κάθονται και κουβεντιάζουν μέ πολλή χαρά και διάθεση. Κάποτε η̑ κουβέντα φτάνει και στά φορέματα. Σάν ὅλες τίς γυναίκες, οί δυό Ρωμαίτες κάτι έχουν νά ποῦν γι' αυτό. Τότε η̑ έπισκέπτρια δείχνει στην Κορνηλία τά κοσμήματά της μέ πολύ καμάρι και τῆς περιγράφει κι άλλα πολλά, που̑ έχει κρυμμένα στην κασετίνα της, στό σπίτι. Έστερα ζητάει άπ' τήν Κορνηλία νά τῆς δείξει κι εκείνη τά δικά της. Ἡ Κορνηλία γυρίζει άλλοῦ τήν κουβέντα και φαίνεται σάν νά μήν άκουσε τήν έπιθυμία τῆς φίλης της. Σέ λίγη ὥρα μπαίνουν στό δωμάτιο δύο νεαρά παλληκάρια. Πλησιάζουν και χαιρετοῦν τίς δυό γυναίκες. Τότε η̑ Κορνηλία τά τραβάει κοντά της και λέει στη φίλη της: «Νά, τά διαμάντια μου».

Ήταν οί γιοιό της, οί άδελφοί Γράκχοι, ο̑ Τιβέριος και ο̑ Γάϊος. Δυό άπ' τίς μεγαλύτερες δόξες τῆς άρχαίας Ρώμης. Ἡ ιστορία δέν αναφέρει τό ὄνομα τῆς άλλης κυρίας μέ τά πολλά χρυσαφικά. Μιλάει ὅμως μέ τό σεβασμό γιά τήν Κορνηλία, τή μητέρα που̑ φρόντισε νά σμιλέψει στό σπίτι της άθάνατα διαμάντια, τά παιδιά της».

Πράγματι, η̑ μητέρα είναι εκείνη που̑ θά διδάξει και θά συμβουλεύσει τό παιδί της. Εκείνη θά κάμνει διάλογο μαζί του. Θά δώσει τίς πρώτες άπαντήσεις στά πρώτα

έρωτήματα τοῦ παιδιοῦ της. Ἐκείνη θά χαρίσει τήν ἐμπιστοσύνη της καί θά ὑπάρξει ἔτσι ἡ ἀνταπόδοση. Ἡ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη εἶναι τό μεγάλο εὐεργέτημα. Θά λέγαμε ὅτι ἡ ἑτεροσυγκινητικότητα τῆς γυναίκας εἶναι ὡς ἕνας φάρος πού καθοδηγεῖ τήν ἀποστολή της. Ὁ ψυχικός της κόσμος πού ἐπηρεάζει ὅλες τίς διαθέσεις, τούς πόθους, τίς ἀποστροφές, τίς πράξεις της. Τό φυσικό ἔνστικτο τῆς μητέρας τήν ὠθεῖ στήν ἐκπλήρωση τῆς ἀποστολῆς της, ἀβίαστα, φυσιολογικά καί ὄχι τεχνητά καί εἰκονικά. Εἶναι ἔμφυτη ἡ ἔντονη ἀφοσίωση τῆς μητέρας στό σπλάγχνο της, στό παιδί της.

Ὁ σχηματισμός δέ τοῦ χαρακτῆρα ἀρχίζει ἀπό τήν ἐποχή πού τό παιδί βρίσκεται στή κούνια του. Δέν εἶναι ἀνάγκη νά τοῦ ποῦν οἱ γονεῖς λέξεις καί φράσεις ὅτι τό ἀγαπᾶνε. Τό παιδί αἰσθάνεται, ἀναπνέει τήν ἀγάπη τῶν γονιῶν του. Τό νήπιο δέν ξέρει λέξεις, δέν ξέρει νά διαβάζει. Ξέρει ὅμως νά διαβάζει τά μάτια τῆς μητέρας του. Ὅταν τό πάρει ἡ μητέρα στήν ἀγκαλιά της, τό χαϊδεύσει, τό φιλήσει καί τοῦ μιλήσει ἀπαλά, τότε στό νήπιο, γεννιέται ἡ πίστη στόν ἑαυτό του πού εἶναι βασικότατο στοιχεῖο γιά τήν διαμόρφωση τοῦ χαρακτῆρα του. Καί ἡ μητέρα μ' ὅλες τίς φυσιολογικές κινήσεις της ἀπό τόν θηλασμό μέχρι τά πρῶτα βήματα διαμορφώνει χαρακτῆρα. Ξέρει νά παίρνει τά ἀγκάθια τῆς ζωῆς καί νά τά πλάθει ἄνθια. Καί βέβαια, ἡ πηγαία ἀγάπη τῆς μητέρας ἔχει τήν ἀνταπόδοση καί τήν τιμή καί τόν σεβασμό τοῦ παιδιοῦ πρός τήν μητέρα του, ὡς τό παράδειγμα πού ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος στήν Ἱστορία του, ὅπου ὁ Κλέοβις καί ὁ Βίτων ζεύχθηκαν στήν ἅμαξα ἀντί ὑποζυγίων γιά νά μεταφέρουν τήν μητέρα τους τήν Κυδίππη στό ναό⁵².

Κάθε ἄνθρωπος καί προπαντός κάθε παιδί ἔχει ἀνάγκη ἀπό τήν μητέρα Του. Εἶναι κανόνας. Σέ λῦπες καί χαρές στήριγμα ἡ μητέρα. Στήν ἀρχή τῆς ζωῆς καί στό τέλος της ἡ μητέρα. Μήν ἀμφιβάλλουμε ἡ λέξη μάνα εἶναι ἱερή γιά τόν κάθε ἄνθρωπο. Αὕτη ἡ λέξη κατόρθωσε, πιο πολύ ἀπ' ἄλλες, νά ἐνώσει τίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων.

Ὡραιότατα θά τό διατυπώσει ὁ Μέγ. Βασίλειος μιλῶντας γιά τήν μάμμη του καί φυσικά γιά τήν μητέρα του: «Ἦν ἐκ παιδός ἔλαβον ἔννοιαν περί Θεοῦ παρά τῆς μακαρίας μητρός μου (=Ἐμμέλειας) καί τῆς μάμμης Μακρίνης, ταύτην αὐξηθεῖσαν ἔσχον ἐν ἑμαυτῷ· οὐ γάρ ἄλλα ἐξ ἄλλων μετέλαβον ἐν τῇ τοῦ λόγου συμπληρώσει, ἀλλά τάς παραδοθείσας μοι παρ' αὐτῶν ἀρχάς ἐτελείωσα»⁵³.

*

Ἀπό τό ἄλλο μέρος ἡ ἔλλειψη τῆς μητέρας παίζει σπουδαιότατο ρόλο στήν ὅλη διαμόρφωση τῆς προσωπικότητος τοῦ παιδιοῦ. Τό παιδί βαθύτατα στόν ἐσωτερικό του κόσμο βιώνει αὕτη τήν ἀπουσία, τήν ἔλλειψη τῆς μητέρας, γιατί ἡ μητέρα

μοιάζει μέ τήν θάλασσα πού ὅλα τά κύματα τῶν χρόνων κυλᾶνε καί ἀλλάζουν, πάντα ὅμως ἡ μητέρα θᾶναι μητέρα, ἡ ἴδια στή θέση της, ἀλλά καί στή ψυχή τοῦ παιδιοῦ της. Ἡ ἴδια. Τό παιδί, τό ὁποῖο στερήθηκε τήν μητέρα του ἂν δέν καλλιεργηθεῖ σωστά, ἂν δέν λάβει ἠθική – πνευματική δύναμη, θά ἔχει στό μέλλον δύσκολη κοινωνική προσαρμογή. Ἡ ὅλη πνευματική καί ψυχολογική του ἀνάπτυξη θά ἐμποδίζεται ἀπό ἐσωτερικές συγκρούσεις ἢ στάσεις ἐναντιώσεως, ποικίλες ἀμφισβητήσεις ἢ ὑπερβολές μή ὁμαλῆς συμπεριφορᾶς. Ὡς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος θά ἔχει μία «ἀτονία ψυχῆς»⁵⁴, τό παιδί πού μεγαλώνει χωρίς μητέρα. Καί μέ τήν ἔκφραση «ἀτονία ψυχῆς», ὁ Πλούταρχος δηλώνει τόν νέον ἐκεῖνον πού παρουσιάζει ἀσθένεια ὡς πρός τήν βούληση καί ἐν γένει ἀστάθεια ὡς πρός τόν χαρακτήρα του. Ἄνθρωπος δηλαδή χωρίς ψυχικό σθένος καί σταθερά θέληση. Ρώτησαν ἕνα κρατούμενο στίς φυλακές. -Ποιό πρᾶγμα στερήθηκες πιό πολύ στήν παιδική σου ἡλικία; Καί ἡ ἀπάντηση: -Τήν παρουσία τῆς μάνας. Γι' αὐτό καί εἶναι πολύ σπουδαῖο τό σωστό οἰκογενειακό περιβάλλον πού μέ τήν βοήθεια καί τήν ὅλη διαπαιδαγώγηση τῶν γονέων καί ἰδιαίτερα τῆς μητέρας, νά μπορέσει τό παιδί ν' ἀνοιχθεῖ στή ζωή ὥστε νά ἀνακαλύψει τό εἶναι του, τήν προσωπικότητά του καί τόν κόσμον πού τό περιβάλλει.

Ἐπειτα ὀφείλουμε νά γνωρίζουμε ὅτι ἐάν ἕνα παιδί νοιώσει στά πρῶτα του χρόνια στοργή, ζεστασιά καί ἐμπιστοσύνη, μεγαλώνοντας θά δημιουργήσει ἐγκάρδιες σχέσεις καί μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους. Δέν θά μισεῖ τόν ἄλλο. Δέν θά εἶναι ἐχθρός του. Θᾶναι ὁ συνάνθρωπος. Ἔτσι διακρίνουμε ὅτι γιά ἕνα μεγάλο χρονικό διάστημα τό οἰκογενειακό περιβάλλον ἀποτελεῖ γιά τό παιδί ἕνα εἶδος προστατευτικοῦ πλαισίου. Μετά ὅμως, στό μέλλον, τί γίνεται; Μή λησμονοῦμε τήν βασική ἀρχή ὅτι «τό παιδί μιμεῖται ἢ ἀντιτίθεται σύμφωνα μέ τούς ὅρους τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος». Ἐπειτα θά ἔλθει τό σχολικό περιβάλλον. Ἐκεῖ πῶς θά σταθεῖ; Πῶς θά ἀντιμετωπίσει τίς διάφορες προκλήσεις; Καί εἶναι γνωστό ὅτι ἀπό μία μή ὁμαλή οἰκογενειακή κατάσταση ἔχουμε καί μία ταραγμένη αὐριανή κοινωνία. Εἶναι ἀποδεδειγμένο πλέον ὅτι ὅποιος χάνει τό παιδί σήμερα χάνει τήν κοινωνία αὐριο.

*

Χαρακτηριστικό γνώρισμα ὅλων τῶν ψυχολογικῶν κατευθύνσεων εἶναι ὅτι στό κέντρο τῆς ψυχολογικῆς ἔρευνας τίθεται πάντοτε ἡ ψυχική ὁλότητα (Struktur). Ὁ ἄνθρωπος δέν ἀνατέμνεται ὡς ἄψυχος μηχανικός ὁργανισμός, ἀλλ' ἐξετάζεται ὡς ἐνιαία καί ἀδιάσπαστη ψυχική καί βιολογική ὁλότητα, ὡς ζωντανός ὁργανισμός, ἐξελισσόμενος κατά τήν σ' αὐτόν κρατοῦσα ἐντελέχεια. Γι' αὐτό καί ἔχει ἀνάγκη παιδιόθεν τήν παρουσία τοῦ πατέρα καί τῆς μητέρας.

Συνελόντ' εἰπεῖν, ὁ καλός χαρακτήρας τῶν γονέων, ἡ ἁρμονική συμβίωσή τους, τό

ήθικό περιβάλλον αποτελούν απαραίτητα στοιχεία για τον σχηματισμό μιᾶς ολοκληρωμένης προσωπικότητας τῶν παιδιῶν.

ΣΤ΄. ΣΧΕΣΕΙΣ ΘΕΙΟΥ ΚΑΙ ΚΟΣΜΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ἀλλά πάντοτε τίθεται τό ἐρώτημα: Ποιά εἶναι ἡ σωστή σχέση μεταξύ νόμου τοῦ κράτους καί τοῦ θείου θελήματος; Καί βέβαια προβάλλει συνάμα καί τό ζήτημα τῆς συνειδήσεως τοῦ καθενός ὡς πολίτου καί ὡς πιστοῦ.

Εἶναι γεγονός ὅτι ἀπό τήν ἀνάγκη στήν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων μιᾶς ἐξωτερικῆς ἐπιβολῆς κανόνων συμβιώσεως γεννήθηκε τό Δίκαιο. Καί Δίκαιο εἶναι οἱ κανόνες πού ρυθμίζουν τήν κοινωνική συμβίωση κατὰ τρόπο ὁμοιόμορφο, κοινό, ἀναγκαστικό μέ κυρώσεις στίς περιπτώσεις παραβάσεων καί βέβαια κανόνες στοιχειώδους κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς.

Ὁ κοσμικός νόμος ἐκφράζει τήν ἀνθρώπινη ἀντίληψη γιά τό καλό καί τό κακό, τό δίκαιο καί τό ἄδικο, τήν δικαιοσύνη καί τήν ἀδικία. Καί ἀκριβῶς ὁ νόμος τοῦ κράτους, ὡς ἔργο ἀνθρώπινο, ἔχει ἀτέλειες καί ὀφείλουμε νά ἔχουμε ἐπίγνωση ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νόμος ἀκόμη ἐκτός ἀπό ἀτελῆς εἶναι καί πεπερασμένος. Εἶναι ἄδειος ἀπό τήν μεταφυσική διάσταση καί προσδοκία. Ἔχει ἀπλῶς ὅρια. Δέν σώζει καθ' ἑαυτόν.

Ἀπό τήν ἄλλη, ὁ νόμος περιορίζεται νά ρυθμίζει τήν ἐξωτερική συμπεριφορά τῶν ἀνθρώπων καί δέν εἰσχωρεῖ «ἐνδον», δέν ἐνδιαφέρεται γιά τήν ψυχή καί τά πνευματικά θέματα. Ἄλλωστε ὁ νόμος δέν ἔχει σκοπό τόν ἐξαγιασμό τῶν ἀνθρώπων, οὔτε τήν θέωσή του. Ἀρκεῖται στήν περιστολή τοῦ κακοῦ, μιᾶς αὐθαιρεσίας, μιᾶς ἀναταραχῆς στήν κοινωνία, στό νά μή καταστεῖ ἡ ζωή, μία ζούγκλα ζώων. Καί βέβαια ἡ ἀπαίτηση τῆς τηρήσεως τοῦ νόμου ἐπέρχεται μέ τήν ἀπειλή κυρώσεων καί ποινῶν, ἐπιβολῆς ἐξαναγκαστικῶς τοῦ νόμου σ' ὅλους τούς πολῖτες, εἴτε συμφωνοῦν, εἴτε διαφωνοῦν ἰδεολογικά μέ τήν νομική διάταξη. Ὅμως ὁ νόμος εἶναι, τῷ ὄντι, ἀναγκαῖος καθ' ὅτι ὑπάρχει τό κακό. Ὑπάρχει τό ἀνθρώπινο δίκαιο, γιατί ὁ κόσμος δέν εἶναι ἀγγελικός. Περιττό εἶναι τό δίκαιο μόνο σ' ἓνα κόσμο ἀγίων κατὰ τό «δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται»⁵⁵.

Ὡστόσο, ὑπάρχει καί ὁ Νόμος Θεοῦ καί ὀφείλουμε νά γνωρίζουμε σαφῶς, ὅτι οἱ ἐντολές τοῦ Θεοῦ ἔχουν δοθεῖ. Ὑπάρχουν, εἴτε τό θέλουμε εἴτε ὄχι. Ὑφίσταται ὁ θεῖος νόμος. Αὐτόν δέ, τόν θεῖο νόμο, δέν μπορεῖ κανείς ἄνθρωπος, νά τόν θίξει. Οὔτε ὁ κοσμικός νόμος νά τόν καταργήσει. Ἔτσι καί ὅταν ὁ νόμος τοῦ κράτους ἐπιτρέπει ἢ χειρότερα ἐπιβάλλει θέματα ἀντίθετα μέ τό θεῖο νόμο, ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ οὐδόλως θίγεται. Θίγεται ὁ νομοθέτης πού φέρει νόμο ἀνόσιο καί κατ' ἀκολουθίαν ἡ κοινωνία γεύεται τίς συνέπειες. Ὁ δέ ἱ. Χρυσόστομος ὑπογραμμίζει:

«Δέν ὑπάρχει τίποτε πιά ἀδύνατο ἀπό τόν παραβάτη τῶν θείων νόμων, ὅπως ἐπίσης τίποτε πιά ἰσχυρό ἀπό τόν ὑπερασπιστή τῶν θείων νόμων»⁵⁶.

Ἀλλά καί κάτι ἄλλο, πρέπει νά γνωρίζουμε: Οἱ θεῖες ἐντολές ἀπαιτοῦν οἰκαιοθελῆ συμμόρφωση, διότι ἀναγκαστική συμμόρφωση ἀπαιτεῖ, ὅπως προαναφέραμε, μόνο ὁ νόμος τοῦ κράτους. Στίς θεῖες ἐντολές ἀντίθετα ὑπάρχει τό γεγονός τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, λειτουργεῖ τό αὐτεξούσιο τοῦ ἀνθρώπου. Ἰσχύει τό «ὅστις θέλει», ἀκολουθεῖ τόν Χριστό καί ἐφαρμόζει τήν διδασκαλία Του. Κανένα δέν ἐξαναγκάζει σέ σωτηρία ὁ Χριστός. Καί ἡ Ἐκκλησία ὡς «Θεῖον, ἱερόν καί αἰώνιον Καθίδρυμα» διέπεται ὑπό θεοσυστάτων ἠθικῶν ἀρχῶν καί κανόνων, τούς ὁποίους Αὐτός Οὗτος, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καί οἱ θεοφόροι Πατέρες, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ἐθέσπισαν.

Ἔτσι διαμορφώθηκε ἡ Ἠθική ἀπό τήν χριστιανική διδασκαλία καί ὁμιλοῦμε πλέον γιά Χριστιανική Ἠθική, τήν ὁποία καί διδάσκει ἡ Ἐκκλησία καί μ' αὐτή ποιμαίνει τόν λαό τοῦ Θεοῦ. Καί αὐτό οὐδόλως θά πρέπει νά μᾶς φοβίζει καί ὡς ἔκφραση καί ὡς ὀρολογία. Τήν Χριστιανική Ἠθική τήν ἀποκαλοῦμε καί μέ τίς ἐκφράσεις «κατά Χριστόν ἦθος», «περιπατεῖν κατά Πνεῦμα», «ζῆν κατά Θεόν», «πνευματική ζωή» κᾶ. Καί βέβαια ἡ Χριστιανική Ἠθική εἶναι ἀναπόσπαστα ἐνωμένη μέ τήν ὀρθόδοξη θεολογία. Πηγή της ἡ Ἁγία Γραφή καί ἡ Ἱερά Παράδοση. Καί ἀκόμη στό σημεῖο αὐτό, πρέπει νά εἰπωθεῖ ὅτι ἡ Ὀρθόδοξη Χριστιανική Ἠθική διακρίνεται σαφῶς ἀπό τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν τήν Ἠθικολογία.

Στήν ὀρθόδοξη παράδοση ἡ Ἠθική δέν ὑποδηλώνει τήν ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἐφαρμογή τυποποιημένων διατάξεων σχολαστικοῦ τύπου, ἀλλά καθοδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στήν ἐν Χριστῷ «καινή ζωή», τήν καινούργια ζωή. Ἔτσι ἡ Χριστιανική Ἠθική δέν εἶναι ἄρνηση ἀλλά θέση, πνευματικός ἀγῶνας μέ βάση τήν μετάνοια, ἕνα δημιουργικό ἔργο, ὑπεύθυνο «ἐργόχειρο», ὅπως λένε οἱ νηπτικοί πατέρες, καί συνειδητή προσωπική πορεία πρὸς τό «πλήρωμα» τοῦ νόμου, τήν ἀγάπη⁵⁷. Καί αὐτό κατορθοῦται μέσα στήν Ἐκκλησία μέ τά Ἱερά της Μυστήρια.

Οἱ χριστιανοί συγγραφεῖς τῶν πρώτων αἰώνων, ἀξιοποιῶντας τίς ἔννοιες τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας, ἦθος, ἠθική καί τά παράγωγά τους, προσδιώρισαν μέ τούς ὅρους αὐτούς τό ἐκκλησιαστικό ἠθικό φρόνημα, τήν Χριστιανική Ἠθική.

Ἔτσι, ὁ Κλήμης Ρώμης ὁμιλεῖ γιά «ἀξιαγάπητον ἦθος ἀγνείας» τῶν χριστιανῶν⁵⁸. Ὁ Μέγ. Βασίλειος ὑπογραμμίζει ὅτι τό σπουδαιότατο βιβλίο τῶν «Παροιμιῶν» ἔχει ὡς σκοπό τήν «παίδευσιν τῶν ἡθῶν καί παθῶν ἐπανόρθωσιν καί ὅλως διδασκαλίου βίου, πυκνάς τάς ὑποθήκας περιέχουσα τῶν πρακτέων»⁵⁹. Ὁ Γρηγόριος Νύσσης γράφει γιά τόν ἠθικό βίο τῶν Χριστιανῶν στό ἔργο του «Περί τελειότητος»⁶⁰, ἐνῶ ὁ Ἱ. Χρυσόστομος σημειώνει τήν ὀργανική σχέση δογματικῆς διδασκαλίας καί

ἠθικῆς καί γράφει συγκεκριμένα: «Καί τί τῆς πίστεως ὄφελος, εἶπέ μοι, βίου μή ὄντος καθαροῦ;... Ἄρα σοι δοκοῦμεν μάτην ὑπέρ βίου πεφοβῆσθαι καί πολλήν τοῦ ἠθικοτέρου μέρους τῆς φιλοσοφίας ποιεῖσθαι σπουδήν;»⁶¹. Ὁ Ὀριγένης δέ ἀναφέρεται συχνά στά ἥθη. (Περί ἀρχῶν, 3,1,14). Μέχρι καί τούς νεοτέρους χρόνους, ὅπου ὁ Ἅγ. Νεκτάριος διδάσκει τήν Χριστιανική Ἠθική καί μ' αὐτόν τόν τίτλο ὀνομάζει τό σχετικό διδακτικό σύγγραμμά του. Συγκεκριμένα γράφει: «Ἡ Χριστιανική ἠθική, ὡς ἠθικός κανὼν, δεικνύει πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς τί τό συμφωνοῦν καί τί τό διαφωνοῦν πρός τάς ἠθικάς ἀρχάς τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, τί τό τελειοποιοῦν καί ζωογονοῦν, καί τί τό ἀπολλύον καί διαφθεῖρον τό κάλλος τῆς θείας Εἰκόνης, ἧς ὁμοίωμα ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἠθική τοῦ Χριστιανοῦ τελειοποίησις εἶνε τό μέσον, δι' οὗ μόνου ὁ Χριστιανός δύναται νά ἀπολάβῃ τήν αἰώνιον μακαριότητα, τήν αἰώνιον ζωήν, καί τύχη τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ, ὅπερ εἶνε ὁ ὕψιστος τοῦ ἀνθρώπου πόθος...» Καί ἀκόμη: «Ἡ σχέσις τῆς ἠθικῆς πρός τήν δογματικήν εἶναι ἡ σχέσις τῆς θεωρίας πρός τήν πράξιν. Ἡ μέν δογματική ἐξετάζει τήν σχέσιν τοῦ Θεοῦ πρός τόν ἄνθρωπον καί διδάσκει τάς Χριστιανικάς ἀληθείας, ἃς ὀφείλει ὁ Χριστιανός νά πιστεῦῃ ἀκραδάντως, ἡ δέ Ἠθική διδάσκει τήν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρός τόν Θεόν καί τό πρός τόν Θεόν καί τόν πλησίον ἡμῶν καθῆκον»⁶².

Ἐκτός βέβαια ἀπό τό Δίκαιο καί τήν Ἠθική γενικότερα ὑπάρχουν καί τά λεγόμενα «χρηστά ἥθη», τά ὁποῖα πολλές φορές ἐπικαλεῖται καί ὁ κοσμικός νομοθέτης. Εἶναι βέβαια οἱ ἄγραφες ἠθικές ἀντιλήψεις συνήθειας καί συναισθήματα πού ἐπικρατοῦν σέ μία κοινωνία. Οἱ κανόνες τῶν «χρηστῶν ἡθῶν» ὁμοιάζουν μέ τούς κανόνες Δικαίου, γιατί ἀπευθύνονται στόν ἐξωτερικό ἄνθρωπο, διαφέρουν ὅμως ἀπ' αὐτούς καί προσεγγίζουν στούς κανόνες τῆς Ἠθικῆς καθ' ὅτι ἐλλείπει τό στοιχεῖο τοῦ ἐξαναγκασμοῦ. Τό ἐρώτημα ὅμως τό ὁποῖο τίθεται: Εἶναι πάντοτε τά «ἥθη» χρηστά;

Αλλά γεννᾶται καί τό ἄλλο ἐρώτημα: Ὅλοι οἱ κανόνες Δικαίου εἶναι καί κανόνες Ἠθικῆς; Ὅχι βέβαια, γιατί ὑπάρχουν νόμοι πού δέν ἐμπνέονται καί δέν συμβαδίζουν μέ τόν ἠθικό νόμο ἢ τήν Χριστιανική Ἠθική. Ἐν προκειμένῳ, ἀναφύεται καί ἡ σύγκρουση καθηκόντων, ὅπως ἡ περίπτωση τῆς Ἀντιγόνης πού βρέθηκε σέ δίλημμα νά ὑπακούσει στό νόμο τοῦ Κρέοντα πού ἀπαγόρευε τήν ταφή τοῦ ἀδελφοῦ της, ὡς ἐχθροῦ τῆς πόλεως ἢ νά ὑπακούσει στό «θεῖο νόμο» πού ἐπέβαλλε τήν ταφή τοῦ νεκροῦ. Στόν ἰσχύοντα βέβαια Ποινικό Κώδικα ὑφίσταται τό ἄρθρο 33 κατά τό ὁποῖο, ἡ πράξη δέν καταλογίζεται σέ ἐκείνον πού τήν τέλεσε, ἄν κατά τήν τέλεσή της ἀδυνατοῦσε νά συμμορφωθεῖ πρὸς τό δίκαιο λόγω ἀνυπέρβλητου γιά τόν ἴδιο διλήμματος, ἐξαιτίας σύγκρουσης καθηκόντων καί ἡ προσβολή πού προκλήθηκε ἀπό τήν πράξη εἶναι κατά τό εἶδος καί τή σπουδαιότητα ἀνάλογη μέ τήν προσβολή πού ἀπειλήθηκε. Ἀλλά δέν θά πρέπει νά φθάνουμε ἐκεῖ.

Πέραν ὅλων αὐτῶν εἶναι ἐπιβεβλημένο νά μή λησμονοῦμε, ὡς χριστιανοί, ὅτι ἰσχύει ἀείποτε, ὁ τοῦ Κυρίου λόγος: «Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καί εὐρύχωρος ἡ ὁδός ἡ ἀπάγουσα εἰς τήν ἀπώλειαν καί πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι’ αὐτῆς, Τί στενή ἡ πύλη καί τεθλιμμένη ἡ ὁδός ἡ ἀπάγουσα εἰς τήν ζωὴν καί ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν»⁶³. Καί ὁ ἴδιος ὁ Χριστός διακηρύττει ὅτι: «Ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δέ λόγοι μου οὐ μή παρέλθωσι»⁶⁴. Ὅσον ἀφορᾷ δέ τήν Ἐκκλησίαν, ἡ γραφίδα τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου τυγχάνει διαχρονική: «Σκληρὸν γάρ σοι πρὸς κέντρα ὀξέα λακτίζειν. Οὐκ ἀμβλύνεις τὰ κέντρα, ἀλλὰ τοὺς πόδας αἰμάσσεις· ἐπεὶ καὶ τὰ κύματα τὴν πέτραν οὐ διαλύει, ἀλλ’ αὐτὰ εἰς ἀφρὸν διαλύονται. Οὐδὲν Ἐκκλησίας δυνατώτερον, ἄνθρωπε. Ἄνθρωπον ἐὰν πολεμῇς, ἢ ἐνίκησας, ἢ ἐνικήθης. Ἐκκλησίαν δὲ ἐὰν πολεμῇς, νικῆσαι σε ἀμήχανον. Ὁ Θεὸς ἔπηξε, τίς ἐπιχειρεῖ σαλεύειν;»⁶⁵. Συνελόντ’ εἰπεῖν: «Οὐδέν φοβερόν τῶν ἐν τῷ βίῳ, ἢ μόνον τό προσκροῦσαι τῷ Θεῷ»⁶⁶.

Ζ’. ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Ἐνα ἄλλο συναφές θέμα εἶναι ὅτι τά τελευταία χρόνια παρουσιάζονται στό λεξιλόγιο διάφοροι νεολογισμοί ἢ καί νέες λέξεις ἢ καί νέες ἐρμηνεῖες λέξεων καί ὅρων. Γιά παράδειγμα: «Ὁμοφοβία», «δικαιωματισμός», «ρητορική μίσους», «νέα-κανονικότητα» κᾶ.

Ἄν ἐξετάσει κανεὶς βαθύτερα τήν νέα αὐτὴ ὀρολογία θά διαπιστώσει ὅτι δέν ἐκφράζουν ἐπακριβῶς τό ὅλο περιεχόμενο τῶν λέξεων. Περισσότερο εἶναι προϊόντα τοῦ ὀρθολογιστικοῦ πνεύματος τῶν περασμένων αἰώνων καί ἀπηχοῦν τάσεις εἴτε ὠραιοποιήσεως τοῦ κακοῦ, εἴτε ἀπαξιώσεως τοῦ καλοῦ. Καί δέν εἶναι πάντοτε αὐτονόητο ὅτι κατανοοῦνται ἢ ἐρμηνεύονται ὀρθῶς καί ἐπαρκῶς σημαντικές λέξεις καί ἐκφράσεις. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι τά Λεξικά

διαφοροποιούνται στο λήμμα «ὁμοφυλοφιλία» καὶ ἐνῶ ἄλλα ἀναφέρονται στὴν ἐρμηνεία καὶ ἐξηγήση τοῦ ὅρου «ὁμοφυλοφιλία», ὡς μία «γενετήσια διαστροφή», ἄλλα δὲν ἔχουν αὐτό τὸν χαρακτηρισμό καὶ ἄλλα γράφουν ἀπλῶς γιὰ μία σεξουαλική προτίμηση κάποιου σέ πρόσωπο τοῦ ἰδίου φύλου μέ τό δικό του.

Ἀλλ' ὀφείλουμε νά καταθέσουμε ὅτι ὑπάρχει καὶ τό βιβλικό, χριστιανικό λεξιλόγιο. Ὑπάρχουν λέξεις καὶ φράσεις θεολογικές καὶ ἐκκλησιαστικές, τῶν ὁποίων ἡ κατανόηση τυγχάνει ἐξόχως διδακτική καὶ εὐεργετική. Καὶ εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἡ κλασσική φιλοσοφία καὶ γραμματεία ἔδωκε τίς λέξεις καὶ ἔννοιες, σοφία, ἀνδρεία, δημοκρατία γιὰ παράδειγμα, ὁ Χριστιανισμός ἀπό τήν ἄλλη ἔδωσε στὴν ἀνθρωπότητα τίς ἄλλες μεγάλες ἔννοιες, ἐκεῖνες τῆς μετάνοιας, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀνάστασης.

Ἀκόμη μία σπουδαία καὶ λίαν ἐπίκαιρη βιβλική ἔννοια εἶναι ὁ «φόβος τοῦ Θεοῦ». Γι' αὐτὴ οὐδόλως γίνεται λόγος σήμερα. Καὶ ὅμως θά ἔπρεπε ἰδιαίτερα στοὺς καιροὺς αὐτοὺς τῆς ἀρνήσεως καὶ ἀποστασίας, καθ' ὅτι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀληθινὴ φιλοσοφία τῆς ζωῆς. Ἀλλοίμονον ἂν δὲν ἔχουμε φόβο Θεοῦ. Αὐτός εἶναι πού προφυλάσσει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ἀπ' αὐτόν ρέει κάθε πνευματικό καὶ σωματικό ἀγαθό. Εἶναι ὡς ἡ πυξίδα τοῦ βίου μας, γιατί χωρὶς τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ θά ἔχουμε ἀναπόφευκτο ὄλεθρο. Καὶ φόβος σημαίνει σεβασμό στό Θεό, τήρηση τῶν ἐντολῶν Του.

Μία ἄλλη ἔκφραση τὴν ὁποία χρησιμοποιεῖ ὁ Ἀπ. Παῦλος εἶναι ἡ φράση «ὕγιαίνουσα διδασκαλία»⁶⁷. Ἐδῶ γίνεται λόγος γιὰ τὴν ὀρθή διδασκαλία, ἐκείνη, ἡ ὁποία εἶναι σύμφωνη μέ τό Εὐαγγέλιο καὶ τὰ θεῖα διδάγματα καὶ καθίσταται σωτήριος γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τοῦτο, γιατί ὑπάρχουν πολλές διδασκαλίες, ὀθνεῖες, αἰρετικές, προβληματικές. Κάθε φορά θά πρέπει νά ἐξετάζεται ποία εἶναι ἡ «ὕγιαίνουσα διδασκαλία».

Ἀλλά κατ' αὐτὴ ἀκόμη ἡ λέξη «ἀγάπη» κακοποιεῖται καὶ παρερμηνεύεται. Συχνά χρησιμοποιεῖται καὶ λέγεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς ἀγάπης καὶ ὅτι ὁ χριστιανισμός κηρύττει τὴν ἀγάπη. Ἀλλά τί σημαίνει ὅμως αὐτό; Στέκεται ἀπὸ μόνη της ἡ ἀγάπη; Ὁ Ἀπ. Παῦλος, ὁ διδάχος αὐτός τῆς ἀγάπης, θά διαφωτίσει τὰ μέγιστα τό περιεχόμενό της καὶ μεταξύ τῶν ἄλλων θά ὑπογραμμίζει, ὅτι ἡ ἀγάπη συμπορίζεται μέ τὴν ἀλήθεια. Γράφει πολὺ χαρακτηριστικά: «Μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδεῖαν τῆς πλάνης, ἀληθεύοντες δέ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτόν τὰ πάντα, ὃς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ, ὁ Χριστός»⁶⁸. Καὶ ἔπειτα μόνον ὅταν ἔχεις τέτοια «ἀγάπη ἀνυπόκριτον»⁶⁹, τότε αὐτὴ ἡ ἀγάπη «πάντα στέγει»⁷⁰ καὶ «συγχαίρει τῇ ἀληθείᾳ»⁷¹. Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης θά τονίσει ὅτι οἱ δωρεές τοῦ Θεοῦ, ἡ χάρις, τό ἔλεος καὶ ἡ εἰρήνη, τότε ἀκριβῶς

έρχονται στη ζωή του ανθρώπου, όταν μέσα του είναι συνυφασμένη ή αγάπη μέ την αλήθεια⁷². Αλλά αγάπη σημαίνει και αγάπη του Θεού. Και βέβαια αν αγαπά ο άνθρωπος τον Θεό, τότε και εφαρμόζει τις εντολές Του, άλλως δεν αγαπά. Γράφει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης: «Εν τούτω γινώσκουμεν ότι αγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, όταν τόν Θεόν αγαπῶμεν καί τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρῶμεν»⁷³. Αγαπάμε τον συνάνθρωπον όταν του λέγουμε την αλήθεια, διαφορετικά η αγάπη μας αυτή είναι υποκριτική, ανώριμη και ἐγωϊστική. Ἐτσι λόγος περί αγάπης περιέχει βαθύτατο νόημα. Ἄλλως είναι κενολογία περί αγάπης, ἀλλοίωση τῆς αγάπης, εἰκονική και ἄδικη και κακή αγάπη, χωρίς τὰ στοιχεῖα τῆς αλήθειας και τῆς δικαιοσύνης.

Συνεπῶς, κάθε φορά θά πρέπει νά γίνεται κατ' ἀκρίβειαν ἐρμηνεία τῶν ὅρων και τῶν ἐκφράσεων. Καί πρὸς τοῦτο, ἀναγκαῖα ἡ παιδεία σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα.

Η'. ΤΟ ΔΕΟΝ

Ἐν κατακλείδι, εἶναι γεγονός, ὅτι νέοι χρόνοι – νέα ἥθη και νέες καταστάσεις και μέ τό φαινόμενο τῆς παγκοσμιοποίησης βρίσκονται ἐνώπιόν μας. Διαπιστώνουμε, εἶναι πικρή αλήθεια, νά ἐπικρατεῖ και στήν ἐλληνική κοινωνία νοσηρόν πνεῦμα μέ καρπούς τήν ἠθική παρακμή και ἕνα συνεχῶς αὐξανόμενο ρεῦμα διαφθορᾶς και φασυλότητος. Βλέπουμε οἱ ἄνθρωποι νά ἀκολουθοῦν τήν ἀμφισβήτηση, τήν ὀλιγοπιστία, τήν λησμοσύνη τοῦ Θεοῦ. Συχνά καλλιεργοῦνται ὑλόφρονες ἀπόψεις και ἀντιευαγγελικές ἀντιλήψεις. Τό αἶσθημα τῆς αἰδοῦς και τῆς ἱερότητας καταλύεται. Διαμορφώνεται μία κοινωνία χωρίς Θεό, μέ τό σύνθημα ὅτι ὁ Θεός εἶναι περιττός, δέν μᾶς χρειάζεται. Εἴμεθα αὐτάρκεις. Πιστεύουμε στόν ἑαυτό μας. Πρόκειται γιά ἕνα νεο-ἀνθρωπισμό, ἐρήμην τοῦ Θεοῦ.

Ἐπισημαίνουμε, ἐπιπλέον, ὅτι ἡ σύγχρονη κοινωνία ἔχει ἀλλάξει. Ζοῦμε σέ μία μεταβατική ἐποχή. Ἐνώπιόν μας νέα δεδομένα, νέοι ἀριθμοί πού φέρουν οἱ στατιστικές. Καί γιά νά φέρουμε ἕνα μόνο παράδειγμα ἀπό μία περιφερειακή ἐνότητα, ἐκείνη τῆς Μεσσηνίας, ὅπως δείχνουν τὰ στοιχεῖα στά ληξιαρχεῖα της, τό 2023 μέ σύμφωνο συμβίωσης προχώρησε τό 29% τῶν ζευγαριῶν ἀντί γιά τέλεση γάμου, ἐνῶ πρὶν ἀπό μία δεκαετία μόλις τό 1,4% τῶν ζευγαριῶν ἐπέλεξε νά συνάψει σύμφωνο συμβίωσης.

Ἀλλά δέν εἶναι μόνον οἱ νέες τεχνολογίες πού ἐπηρεάζουν τὰ μέγιστα τήν καθημερινότητα τοῦ ἀνθρώπου και μάλιστα τήν νεότητα. Εἶναι πρωτίστως οἱ κοσμοθεωρητικές ἀντιλήψεις πού ἐπικρατοῦν στήν κοινωνία. Περαιτέρω και ἕνα ἄλλο σημεῖο τυγχάνει ἄξιο παρατηρήσεως. Εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἀκολουθεῖ τίς ἄλλες εὐρωπαϊκές χῶρες και τίς μιμεῖται παντοιοτρόπως. Ἐπαψε νά εἶναι πρωτοπόρος. Νά ἀνοίγει δρόμους, νά δημιουργεῖ και νά προσφέρει πολιτισμό. Κάποτε μέ τόν ἀρχαῖο ἐλληνικό πολιτισμό ἔδωσε τὰ φῶτα στήν οἰκουμένη. Ἡ

συνάντηση Ἑλληνισμοῦ καί Χριστιανισμοῦ ὑπῆρξε τό σπουδαιότερο εὐεργέτημα γιά τήν ἀνθρωπότητα. Σήμερα τί γίνεται; Τί προσφέρουμε ἢ τί δεχόμεθα; Ὅ,τι συνήθως συμβαίνει ἢ ἐπιτάσσει ἡ Εὐρώπη ἐμεῖς ἄκριτα τό υἱοθετοῦμε. Εἶναι ἕνα σοβαρό πρόβλημα αὐτό.

*

Εἰδικότερα, τό θέμα Θεός εἶναι τό μέγιστο καί πρωταρχικό θέμα κάθε ἀνθρώπινης ὑπαρξης. Παλεύει ὁ ἄνθρωπος μέ τό Θεό καί πάντοτε βρίσκεται μεταξύ πίστεως καί ἀπιστίας. Θά σταθεῖ ἀπέναντι στό Θεό καί βέβαια στίς ἐντολές του; Μπορεῖ νά καταστρατηγεῖται ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ;

Ἐπειτα ὑπάρχει ἄγνοια ἢ ἡμιμάθεια σχετικά μέ τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Τί εἶναι ὁ Χριστός; Τήν θέλουμε τήν διδασκαλία Του;

Στή συνέχεια ἔρχεται τό θέμα Ἐκκλησία, ὅπου ἐδῶ ἐπικρατεῖ πολλή σύγχυση. Τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία; Εἶναι γεγονός ὅτι ὑπάρχει μία παρεξηγημένη ἰδέα καί εἰκόνα γιά τήν Ἐκκλησία καί τά ἱ. Μυστήριά της, μία λανθασμένη ἀντίληψη. Συνάμα ἐμφανίζεται καί ἕνας ἀρνητισμός γι' αὐτή. Τελικά τό μεῖζον ἐρώτημα εἶναι: Τί εἶδους ἄνθρωπο θέλουμε καί ποιά κοινωνία;

Τό ἐρώτημα ἀπευθύνεται βέβαια καί σέ μᾶς. Ἐμεῖς τί κάνουμε; Πόσο ἐμπνέουμε τό λαό;

*

Κατ' ἀκολουθίαν, ἐπιτακτική προβάλλει ἡ ἀνάγκη ἐπανακατήχησης τοῦ λαοῦ μας, χριστιανικῆς καθοδήγησης, ἐπαναφορᾶς τῶν παρεκκλινόντων στήν ὀρθόδοξη χριστιανική διδασκαλία καί παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ φράση στήν εὐχή τῆς Θ. Λειτουργίας τοῦ Μεγ. Βασιλείου «τούς ἐσκορπισμένους ἐπισυνάγαγε», κατ' ἀναλογίαν, ἔχει ἀπόλυτη ἐφαρμογή.

Εἰδικότερα στό ποιμαντικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μία ἐξόχως σημαντική θέση σήμερα πρέπει νά εἶναι ἡ παραίνεση. Πρόκειται γιά ἕνα ζωτικό καί οὐσιαστικό χρέος. Οἱ ὁμιλίες τῶν προφητῶν πάντοτε εἶχαν τό στοιχεῖο τῆς παραίνεσης καί ἀπευθυνόντουσαν στή σκέψη ἀλλά καί στήν καρδιά τῶν ἀνθρώπων. Τούς παρότρυναν, τούς ἐνεθάρρυναν, τούς παρακινοῦσαν ν' ἀκούσουν τόν λόγο τοῦ Θεοῦ, τούς νουθετοῦσαν, τούς δίδασκαν, τούς συνεβούλευαν νά μετανοήσουν, νά μεταστραφοῦν ἀπό τά εἰδωλα στόν ἀληθινό Θεό. Ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Προφήτης, Πρόδρομος καί Βαπτιστής «πολλά μέν οὖν καί ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τόν λαόν»⁷⁴. Πολύ χαρακτηριστικά ἡ φράση «παρακαλῶν εὐηγγελίζετο, δηλαδή δέν ἤλεγχε μόνον ἀλλά παρηγοροῦσε καί προέτρεπε τούς ἀκροατές σέ μετάνοια καί

ἀγαθές πράξεις. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἡμῶν προσκαλεῖ τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀκολουθήσουν τὴν θεία Διδασκαλία Του, τοὺς παραινεῖ καὶ τοὺς παροτρύνει σέ μετάνοια καὶ σέ πίστη στό Εὐαγγέλιο, στά αἰώνια ρήματά Του, στήν τήρηση τῶν ἐντολῶν Του. Ἐπειτα οἱ Ἀπόστολοι, κατὰ τό παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ, «λαλοῦν οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν»⁷⁵ καὶ ὁ Ἀπ. Παῦλος θά πεῖ: «Ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον»⁷⁶. Ὁ δέ Ἰ. Χρυσόστομος λέγει πολύ χαρακτηριστικά γιά τὴν δύναμη τοῦ λόγου καὶ τὴν παραίνεση: «Υἰάρχει μόνον μία μηχανή, ἕνας τρόπος θεραπείας, ἡ διδασκαλία διὰ τοῦ λόγου. Αὐτὴ εἶναι τό ὄργανον, αὐτὴ ἡ τροφή, αὐτὴ ἡ ἀρίστη κρᾶσις τοῦ ἀέρος· αὐτὴ χρησιμεύει ὡς φάρμακον, αὐτὴ ὡς πῦρ, αὐτὴ ὡς σιδηροῦν ἐργαλεῖον· καὶ ὅταν χρειάζεται νά καυτηριασθῇ καὶ ἀποκοπῇ ἕνα μέλος, αὐτὴ κατ' ἀνάγκην θά χρησιμοποιηθῇ· ἂν δέ δέν φέρῃ ἀποτελέσματα αὐτὴ, ὅλα τὰ ἄλλα μέσα εἶναι ἀνωφελῆ. Μὲ αὐτὴν σηκώνομεν τὴν ψυχὴν ὅταν κατάκειται καὶ τὴν καταπραΰνομεν ὅταν θερμαίνεται, μὲ αὐτὴν περικόπομεν τὰ περιττά καὶ ἀναπληρώνομεν τὰς ἐλλείψεις καὶ προβαίνομεν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἐνεργείας πού συντελοῦν εἰς τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς»⁷⁷. Ἡ παραίνεση, συνεπῶς, ὡς διδαχὴ καὶ νουθεσία, ὡς καθοδήγηση τῶν ἀνθρώπων, τυγχάνει πολύτιμο διακόνημα ὅλων μας. Ἡ Ἐκκλησία αὐτό αἰῶνες τώρα πράττει καὶ θά συνεχίσει νά ἐπιτελεῖ.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1 Γεν. 1,27

2 Γεν. 2,18,22-24

3 Γεν. 4,1-2

4 Τωβίτ, κεφ. 7-12

5 Εἰς τὰ γενέθλια τοῦ Σωτῆρος, Λόγος ΛΗ', PG 36, 321D

6 Γεν. 1,27

7 Γεν. 2,24

8 Ἐφ. 5,32

9 Εἰς Α' Κορινθ., Ὁμιλία ΜΔ', PG 61, 376B

10 Γεν. 2,18

11 Ρωμ. 5,14

12 Ἐφεσ. 5,22-32

13 Πρβλ. Σοφ. Σολ. 4, 1-16 καί Σοφ. Σειράχ 16, 1-5

14 Εἰς τήν Ἑξαήμερον, Ὁμιλία Ζ', PG 29,160

15 Ἐπιστολαί, PG 37,316

16 Εἰς τήν Γένεσιν, Ὁμιλία ΜΗ', PG 54,443

17 ΘΗΕ τόμ. 4, στ.205

18 Ζέπων Ἰω. καί Παν. Ζέπου , IGR Jus graecoromanum, τόμ. 1 (1931), σελ. 156

19 Βασιλικά 28,4,1

20 Digesta 23,2,1

21 Τίτ. 2,12

22 Γεν. 1,27-28

23 Γεν. 1,28

24 Α' Κορ. 15,56

25 Γεν. 18,20

26 Εἰς τήν Γένεσιν, Ὁμιλία ΜΒ

27 Λευϊτικόν 18,22

28 Λευϊτικόν 20,13

29 Ματθ. 5,17

30 Ματθ. 19,4-5

31 Ρωμ. 1,21-28

32 Α' Κορ. 6, 9-10

33 Α' Τιμοθ. 1,8-11

34 Ἰούδα, 7

35 Άγουρίδου Σάββα, ΘΗΕ, τόμ.6, στ. 921 έπ.

36 Διαταγαί τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων διά Κλήμεντος, ΡG 1, κεφ. ΚΗ', 984Α

37 Λόγος περί τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου, ΡG 25,105c

38 Εἰς τήν Γένεσιν, ὁμιλία ΜΒ'-ΜΓ' ΕΠΕ,4 καί Πρός Ρωμαίους, ὁμιλία Γ' καί Δ', ΕΠΕ 16Β (Σέ ἄλλη πρόσφατη μελέτη μας ἀναφερθήκαμε εἰδικότερα γιά τίς θέσεις τοῦ ἱεροῦ πατρός σχετικά μέ τήν ὁμοφυλοφιλία)

39 Πηδάλιον, ἔκδ. 1886, σελ. 481

40 Ὅπ. παρ. σελ. 503

41 Ὅπ. παρ. σελ. 480

42 Ὅπ. παρ. σελ. 529

43 Ὅπ. παρ. σελ. 571

44 Ὅπ. παρ. σελ. 255

45 Ματθ. 9,13

46 Ρωμ. 16,16

47 Ἐβρ. 10,31

48 Λόγος περί φιλοπτωχείας, ΙΔ', ΡG 35, 869

49 Ἑξοδ. 20,12

50 Παροιμ. 1,8-9

51 Εἰς τούς ἀνδριάντας, Ὅμιλία Α', ΡG 49, 21δ'

52 Ἡροδότου Ἱστορίαι 1.31.1

53 Πρός Εὐστάθιον Σεβαστείας Ἐπιστολή ὑπ' ἀριθμ. 223, ΕΠΕ 2 σελ. 74

54 Περί δυσωπίας ΙΙΙ, σ. 386 ἔκδ. Βερναρδάκη

55 Α' Τιμοθ. 1,9

56 Εἰς Ἡσαΐαν, Ὅμιλία Ε', 2 ΕΠΕ 8Α, σελ. 412

57 Ρωμ. 13,10

58 Ἐπιστολή πρὸς Κορινθίους Α', ΡG1, κεφ. ΚΑ', Β, σελ. 256

59 Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν, Ὁμιλία ΙΒ', ΡG 31, 388

60 Περί τελειότητος, ΡG 46, 272D

61 Πρὸς τοὺς πολεμοῦντας τὸν μοναχικὸν βίον 1,6, ΡG 47, 536

62 Μάθημα Χριστιανικῆς Ἠθικῆς (1897) καὶ ὡς Χριστιανικὴ Ἠθικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἔκδοσις δευτέρα μεγάλως ἀνεπτυγμένη, Ἀθῆναι 1965, σελ. 1 καὶ 6

63 Ματθ. 7,13-14

64 Ματθ. 24,35

65 Ὁμιλία πρὸ τῆς ἐξορίας, ΡG 52,428-429

66 Εἰς Ἐφεσίους, Ὁμιλία Κ', 9, ΡG 62, 147

67 Α' Τιμοθ. 1,10

68 Ἐφεσ. 4,14-15

69 Ρωμ. 12,9

70 Α' Κορ. 13,7

71 Α' Κορ. 13,6

72 Β' Ἰω.3

73 Α' Ἰω. 5,2

74 Λουκ. 3,18

75 Α' Κορ. 14,3

76 Πράξ. 20,31

77 Περί Ἰερωσύνης, Λόγος Δ', ΕΠΕ 28, σελ. 213